

Maila Perälehto

RAKENTAMISPALVELUN TIEDONANTOVELVOLLISUUS

Toteuttaminen Raahen kaupungin teknisessä palvelukeskuksessa

RAKENTAMISPALVELUN TIEDONTANOVELVOLLISUUS

Toteuttaminen Raahen kaupungin teknisessä palvelukeskuksessa

Maila Perälehto
Opinnäytetyö
Kevät 2015
Liiketalouden koulutusohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu

Liiketalouden koulutusohjelma, Taloushallinnon suuntautumisvaihtoehto

Tekijä: Maila Perälehto

Opinnäytetyön nimi: Rakentamispalvelun tiedonantovelvollisuus – Toteuttaminen Raahen kaupungin teknisessä palvelukeskuksessa

Työn ohjaaja: Erkki Raudaskoski

Työn valmistumislukukausi- ja vuosi: Kevät 2015

Sivumäärä: 42 + 10

Rakennusallalla yleisesti vallitsevaa harmaata taloutta on pyritty määrätietoisesti vähentämään erilaisilla toimenpiteillä jo usean vuoden ajan. Tyypillisesti nämä toimenpiteet ovat olleet rakentajiin kohdistuvia velvollisuuksia, joilla on pyritty lisäämään eri viranomaisten mahdollisuuksia valvoa rakentamisen verotusta ja työnantajavelvollisuuksien toteuttamista. Uutena velvollisuutena tähän toimenpidekokonaisuuteen lisättiin 1.7.2014 rakentamispalvelun tiedonantovelvollisuus. Opinnäytteen tarkoituksena oli selvittää laajan menettelyn sisältämiä raja-arvoja, käsitteitä ja määritelmiä sekä hahmottaa velvollisuuden edellyttämiä tehtäviä ja toimenpidekokonaisuutta toimeksiantajaorganisaation kannalta. Toimeksiantajana oli Raahen kaupungin tekninen palvelukeskus ja toiminnallisen opinnäytetyön konkreettisena lopputuloksena laadittiin ohjeet velvollisuuden toteuttamiseksi palvelukeskuksen organisaatiokaavion mukaisesti.

Tietoperustan muodosti pääosin Verohallinnon ohjeet rakentamisen ilmoitusmenettelystä sekä rakentamiseen liittyvä lainsäädäntö. Tutkimusmenetelmänä oli laadullinen tutkimus, jossa menetelminä käytettiin työntekijöiden henkilökohtaisia haastatteluja, havainnointia organisaatiossa sekä työkokemusta. Opinnäytetyö oli rajattu koskemaan kuntaorganisaation toimintaa rakentamisessa. Empiirisessä osassa pyrittiin selvittämään kuinka tiedonantovelvollisuuden vaatimat toimenpiteet toteutettiin toimeksiantajan organisaatiossa. Samalla selvitettiin velvollisuuteen liittyneitä haasteita ja ongelmia, valmistautumista uuteen velvollisuuteen, työntekijöiden asennetta, tiedonkulkua ja kehitysehdotuksia. Opinnäytteessä sivuttiin myös harmaan talouden yhteiskunnallista merkitystä sekä tuloksia sen torjunnassa.

Johtopäätöksenä voitiin todeta, että velvollisuuteen valmistautuminen oli useimmilla tiedonantovelvollisilla hyvin puutteellista Verohallinnon laajasta tiedottamisesta huolimatta. Velvollisuuden kohderyhmiä ei ollut pystytty hahmottamaan riittävän selkeästi ja annetut ohjeet koettiin hankalasti ymmärrettäviksi. Ohjelmatoimittajat olivat myös liikkeellä myöhään ja järjestelmiin tarvittavat lisäykset ja päivitykset saatiin vasta juuri ensimmäisen ilmoituksen kynnyksellä. Velvollisuuden sisällön hahmottamiseen olisi tarvittu enemmän aikaa ja ohjeistusta sekä koulutusta, koska kyseessä oli laaja muutos. Vuoden 2014 puolella tehtiin ilmoituksissa paljon virheitä valmistautumattomuudesta johtuen. Menettelyn soveltuvuudesta kuntaorganisaatiolle ei oltu vakuuttuneita eikä sen tehokkuudesta harmaan talouden torjunnassa. Menettelyn koettiin lisäävän työtä ja säävutetuista tuloksista oltiin halukkaita saamaan täsmällistä tietoa suhteessa siihen käytettyyn työmäärään.

Asiasanat: rakentamispalvelu, rakentaminen, tiedonantovelvollisuus, kunta, Verohallinto, harmaa talous

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Economics, Option of Financial Administration

Author: Maila Perälehto

Title of thesis: Introduction of Reporting Requirement of Construction Service in the Technical Service Centre in the town of Raahe

Supervisor: Erkki Raudaskoski

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2015 Number of pages: 42 + 10

The black economy is very common in the construction industry and an attempt has been made to reduce it by taking numerous measures during several years. Typically these measures have been duties which have been directed at the construction workers. The aim of these duties has been to add possibilities for the authorities to control the taxation of construction and to ensure that the employer duties are carried out. As a new duty to these measures, the new reporting requirement in the construction industry was introduced on the 1st July, 2014. The purpose of this Bachelor's thesis was to determine the limit values, concepts and definitions in this wide procedure, and also to outline the tasks required by the duty and the measure from the viewpoint of the assigner's organization. The assigner was the technical service centre in the town of Raahe. As a result, instructions to introduce the new duty were prepared in this project based thesis.

The theoretical framework was mainly based on the instructions by the Tax Administration and the legislation related to construction. The research approach was qualitative including employee interviews, observation and work experience in the organization as methods. The thesis was restricted to concern the activities involved in the municipal construction. In the empirical part an attempt was made in order to clarify how the required measures of the duty were carried out in the assigner's organization. At the same time, the aim was to clarify the challenges and problems related to the introduction of the new duty, the worker's attitude, the flow of information and the development proposals. The social significance of the black economy and the results preventing it are also discussed in the thesis.

As a conclusion, it can be stated that the preparation for the duty was very defective despite the fact that the Tax Administration has widely provided information about it. It was not possible to determine the target groups of the duty clearly enough, and the given instructions were regarded to be difficult to understand. The programme providers were on the move too late, and the additions and updatings required for the system were obtained at the same time as the first report was prepared. To understand the contents of the duty would need more time and instructions as well as education about such a significant change. In 2014 many mistakes were made in the reporting due to the unpreparedness. The interviewees were not entirely convinced that this new procedure is suitable for a municipal organization or suitable for reducing the black economy. The interviewees felt that the procedure was increasing work, and they expressed willingness to receive exact information about the required work into in relation to the achieved results.

Keywords: construction service, construction, the reporting requirement, municipality, Tax Administration, black economy

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	RAKENTAMISPALVELUN TIEDONANTOVELVOLLISUUS.....	8
2.1	Rakentaminen	9
2.2	Rakentamispalvelu	9
2.3	Yhteinen työmaa	10
2.4	Urakkatiedot	11
2.5	Työntekijätiedot	12
2.6	Velvollisuuden laiminlyöminen.....	13
2.7	Vaikuttavuuden arviointi	14
3	TIEDONANTOVELVOLLISUUS KUNNASSA.....	16
3.1	Ilmoitettavat työntekijätiedot	16
3.2	Työntekijätietojen tietosisältö.....	19
3.3	Ilmoitettavat urakkatiedot.....	19
3.3.1	Talonrakentaminen	21
3.3.2	Maa- ja vesirakentaminen.....	21
3.3.3	Erikoistunut rakennustoiminta	22
3.3.4	Rakentamispalvelun ulkopuolelle jäävät työt.....	22
3.4	Urakkatietojen tietosisältö.....	23
3.5	Tietojen korjaaminen ja poistaminen	24
4	RAAHEN KAUPUNGIN TOIMINTAMALLI	26
4.1	Toimeksiantaja	26
4.2	Tiedonantovelvollisuuteen valmistautuminen	27
4.3	Urakkatietojen kerääminen ja ilmoittaminen	28
4.4	Työntekijätietojen kerääminen ja ilmoittaminen	30
4.5	Ongelmat ja kehittäminen.....	32
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	34
6	POHDINTA	38
	LÄHTEET	40
	LIITTEET	43

1 JOHDANTO

Harmaa talous aiheuttaa yhteiskunnalle vuosittain huomattavia tappioita menetettyinä verotuloina. Verojen ja lakisääteisten maksujen suorittamatta jättäminen vääristää myös kilpailua useilla toimialoilla. Harmaa talous on lisääntynyt ja kansainvälistynyt, myös järjestäytynyt rikollisuus hyödyntää harmaata taloutta. Tästä syystä nykyisessä hallitusohjelmassa on yhtenä merkittävä tavoitteena ollut harmaan talouden tehostettu torjuminen vuosina 2012 – 2015. Ohjelman avulla pyritään ennaltaehkäisemään harmaan talouden mahdollisuuksia, kasvattamaan kiinnijäämisen riskiä ja lisäämään viranomaisille reaaliaikaista valmiutta paljastaa harmaata taloutta ja siihen liittyviä rikoksia. Hallitusohjelmaan kuuluvien hankkeiden toteuttamisella pyritään keräämään vuosittain 300 – 400 miljoonan euron lisäystä verojen ja sosiaalivakuutusmaksujen muodossa. Ohjelmaan kuuluvien hankkeiden toteuttamisvastuu on annettu eri ministeriöiden ja viranomaisien vastuulle ja Verohallinnolla on keskeinen rooli tässä toiminnassa.

Työvoimavaltaisella rakennusallalla harmaa talous on hyvin yleistä ja siihen on kohdistettu hallitusohjelmassa useita hankkeita. Rakennusalan osalta arvioidaan menetettyjen tulojen olevan vuosittain 500 miljoonaa euroa. Yksi rakennusallalla toteutetuista hankkeista on tässä opinnäytetyössä tarkasteltavana ollut uusi rakentamispalvelun tiedonantovelvollisuus, joka astui voimaan 1.7.2014. Tiedonantovelvollisuus on jatkoa rakennusallalla aiemmin käyttöön otetulle veronumeromenettelylle. Uusi ilmoitusmenettely koskee rakentamiseen liittyvien urakka- ja työntekijätietojen keräämistä ja ilmoittamista Verohallinnolle kuukausittain. Urakkatietojen ilmoittaminen koskee kaikkia rakentamispalvelun tilaajia ja työntekijätietojen antaminen yhteisen rakennustyömaan päätoteuttajia. Laaja ilmoitusvelvollisuus koskettaa siten useita erilaisia yhteisöjä, jotka ostavat rakentamispalvelua tai toimivat yhteisellä rakennustyömaalla työnantajana.

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Raahen kaupungin tekninen palvelukeskus, joka on myös tekijän työnantaja. Opinnäytetyön aihe oli molemmille osapuolille helppo valinta, sillä ilmoitusvelvollisuus oli erittäin ajankohtainen ja asiasta kaivattiin tarkempaa tietoa sekä ohjeistusta. Aiheen tuoreuden takia uuden velvollisuuden sisällön ja vaatimusten tunteminen on tärkeää. Tämän opinnäytetyön pyrkimyksenä oli vastata tuohon tarpeeseen selvittämällä urakka- ja työntekijätietojen perusteita ja selkiyttämällä uuden velvollisuuden vaatimia käytännön toimenpiteitä toimeksiantajan organisaatiossa. Opinnäytetyön tekeminen palveli myös tekijän omaa ammatillista kehitty-

mistä, sillä työtehtävät liittyvät suurelta osin erilaisiin rakentamishankkeisiin. Opinnäytetyöstä on toivottavasti apua myös muille vastaaville organisaatioille.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena toimintatutkimuksena ja toiminnallisen opinnäytetyön kehittämistehtävänä oli toimeksiantajan organisaatiolle suunniteltu käytännön toimintaohje tiedonantovelvollisuuden toteuttamiseksi. Ohjeessa pyritään määrittelemään tiivistetysti urakka- ja työntekijätietojen ilmoittamisperusteet, antamaan esimerkkejä erilaisista ilmoittamistilanteista sekä jakamaan velvollisuuden toteuttamiseen kuuluvat tehtävät ja vastuut oikeille henkilöille organisaation sisällä. Aihetta tarkasteltiin rajatusti kuntaorganisaation näkökulmasta, lisäksi sivuttiin harmaan talouden piirteitä ja vaikutuksia yhteiskunnalle. Tutkimuskysymyksinä olivat:

- Mitä toimenpiteitä tiedonantovelvollisuuden toteuttaminen vaatii?
- Miten nämä toimenpiteet toteutetaan toimeksiantajan organisaatiossa?
- Mitä hankaluuksia velvollisuuden toteuttamisessa on havaittu?

Aiheesta ei ollut vielä kirjallista lähdemateriaalia, mutta teoreettisena tietoperustana toimi aiheeseen liittyvä lainsäädäntö, Verohallinnon ja Aluehallintoviraston ohjeet sekä internet -lähteet. Empiirisen tietoperustan muodostivat työntekijöiden haastattelut, työkokemus ja havainnointi työpaikalla. Kokemusta uuden tiedonantovelvollisuuden toteuttamisesta oli ehtinyt kertyä syyskauden ajalta ja näitä tietoja hyödynnettiin myös opinnäytetyön tekemisessä.

2 RAKENTAMISPALVELUN TIEDONANTOVELVOLLISUUS

Verohallinto toteutti vuosina 2008 - 2012 rakennusalan harmaan talouden valvontaan kohdistuneen laajan Raksa-hankkeen, jonka aikana Verohallinto tarkasti työmaita yhteistyössä Poliisin, Aluehallintoviraston työsuojelutarkastajien ja Eläketurvakeskuksen tarkastajien kanssa. Tarkastuksissa joka kolmannelta kohteesta löytyi harmaata taloutta ja rahallisesti valvonnan tulokset johtivat noin 200 miljoonan euron verokertymään. Tyypillisiä löytyneitä rikkeitä olivat väärät tositteet, verottomina maksetut palkat ja peitelty osingonjako. Hankkeen avulla saatiin aikaan pysyvä viranomaisyhteistyö sekä vuorovaikutus rakennusalan suurten toimijoiden ja sidosryhmien kanssa. Hyvien tulosten myötä reaaliaikaista valvontaa päätettiin jatkaa ja kehittää edelleen. (Verohallinto 2014f; 2014g, viitattu 13.1.2015.)

Rakennusalan harmaa talous on tähän saakka mahdollistunut pitkissä aliurakointiketjuissa, joita on ollut vaikea valvoa. Tieto työmaalla tosiasiallisesti työskentelevistä henkilöistä ei ole ollut kennelläkään riittävän tarkasti hallinnassa. Yleisintä harmaa talous on pienissä järjestäytymättömissä yrityksissä. Tyypillisiä muotoja ovat kuittikauppa, verottomat palkat, arvonlisäveropetokset ja tilaajavastuun laiminlyönti. Tähän saakka rakennusalan valvontaan käytetyillä toimilla harmaa talous ei kuitenkaan ole loppunut tai vähentynyt riittävästi, joten uutena keinona otettiin käyttöön 1.7.2014 rakentamista koskeva tiedonantovelvollisuus. Uuden menettelyn tarkoituksena on saada harmaan talouden yritykset ja työntekijät verotuksen piiriin ja sen myötä kerätä verotuloja ja työnantajamaksuja yhteiskunnalle.

Harmaan talouden torjumiseksi rakennusosalalla on aiemmin otettu käyttöön mm. tilaajavastuulaki vuonna 2007 (tiukennuksia lakiin vuonna 2012), käännetty arvonlisäverovelvollisuus vuonna 2011 sekä veronumeron ja veronumerorekisterin käyttö vuonna 2012. Uusimpina keinoina on otettu käyttöön kuittipakko 1.1.2014, julkinen verovelkarekisteri 1.12.2014 ja käännetty arvonlisäverovelvollisuus metalliromun myymisestä 1.1.2015. Tilaajavastuulakiin on myös suunniteltu uudistuksia vuodelle 2015.

Rakentamispalvelun uusi tiedonantovelvollisuus käsittää kaksi toisistaan täysin erillistä ilmoitusvelvollisuutta, joilla on erilaiset määräytymisperusteet. Tiedot Verohallinnolle annetaan rakentamispalvelun tilaamiseen liittyvistä *urakkatiedoista* ja/tai tiedot yhteisellä työmaalla rakentamiseen osallistuvista *työntekijöistä*. Tiedonantovelvollisuus koskee asunto-osakeyhtiöitä, kuntia, yhdistyk-

siä, itsenäisiä ammatinharjoittajia, kotitalouksia ja toimialasta riippumatta kaikkia yrityksiä, jotka ostavat rakentamispalveluja ulkopuolisilta tai työskentelevät yhteisellä rakennustyömaalla työnantajana. Rakentamispalvelun *tilaaja* on velvollinen ilmoittamaan urakkatiedot ja rakennustyömaan *päätoteuttaja* on velvollinen ilmoittamaan työntekijätiedot kuukausittain Verohallinnolle määritellyjen raja-arvojen ylittyessä. Kotitaloudet antavat tiedot rakennusluvan alaisista töistä ennen loppukatselmusta. *Tiedonantovelvollisella* tarkoitetaan siten joko tilaajaa tai päätoteuttajaa. Tässä opinnäytetyössä käsitellään tiedonantovelvollisuutta pääasiassa kuntaorganisaation näkökulmasta.

Terminä *rakentaminen* määritellään eri perusteilla urakka- ja työntekijätiedoissa. Uuteen tiedonantovelvollisuuteen sisältyy olennaisesti myös muita rakentamiseen liittyviä määritelmiä ja käsitteitä, joista seuraavissa kappaleissa avataan keskeisimmät. Käsitteet perustuvat arvonlisäverolakiin, lakiin käännetystä arvonlisäverovelvollisuudesta, valtioneuvoston asetukseen rakennustyön turvallisuudesta ja rakennusalan yleisiin sopimusehtoihin. Täydentäviä käsitteitä on esitetty erillisellä liitteellä (liite 1).

2.1 Rakentaminen

Työntekijätietojen ilmoitusvelvollisuus koskee työntekijöitä, jotka osallistuvat rakentamiseen yhteisellä työmaalla. Valtioneuvoston asetuksessa rakennustyön turvallisuudesta (VNa 205/2009) määritellään rakentamisen sisältö. Sen mukaan *rakentaminen* on maan alla ja päällä tai vedessä tehtävää työtä. Työ kohdistuu rakennukseen tai muuhun rakennelmaan ja voi olla uudis- ja korjausrakentamista tai kunnossapitotyötä sekä niihin liittyvää asennus- tai purkutyötä. Maa- ja vesirakentaminen sekä rakentamista koskeva suunnittelu ja näihin töihin liittyvä rakennushankkeen valmistelu ja suunnittelu kuuluu myös rakentamiseen. Asetus soveltuu siten hyvin laajasti lähes kaikkeen rakentamiseen liittyvään toimintaan. (Valtioneuvoston asetus rakennustyön turvallisuudesta 205/2009 1:1 §.)

2.2 Rakentamispalvelu

Urakkatietojen ilmoitusvelvollisuus koskee arvonlisäverolain määritelmän mukaisia rakentamispalveluja, jotka tilataan ulkopuoliselta. Lain 31 §:n mukaan *rakentamispalvelua* on kiinteistöön

kohdistuva rakennus- ja korjaustyö sekä työn yhteydessä asennetun tavaran luovuttaminen. *Kiinteistö* on lain 28 §:n mukaan maapohja, rakennus, pysyvä rakennelma tai niiden osa. (Arvonlisäverolaki 1501/1993 4:28 §; 4:31 §.) Samaa rakentamispalvelun käsitettä käytetään mm. rakennusalan käännetyn verovelvollisuuden soveltamisessa. Vaikka tiedonantovelvolliseen ei sovellettaisi käännettyä arvonlisäverovelvollisuutta, tämä on kuitenkin tiedonantovelvollinen ostaessaan arvonlisäverolain mukaista rakentamispalvelua. Tästä tyypillinen esimerkki on asunto-osakeyhtiön tilaama rakentamispalvelu, joka koskee esim. putki- ja sähköremonttia, julkisivuremonttia, kattoremonttia, maalaustyötä jne. (Verohallinto 2014a, viitattu 20.8.2014.) Tiedonantovelvollisuutta pohtiessa tulee ensiksi selvittää onko kyseinen työ rakentamispalvelua ja siten tiedonantovelvollisuuden piiriin kuuluvaa.

Rakentamista on talonrakentaminen, maa- ja vesirakentaminen sekä erikoistunut rakentamistoiminta. Rakennukseen, maapohjaan tai kiinteistöllä sijaitsevaan vesialueeseen kohdistuvat työt ovat rakentamista. Työ voi olla luonteeltaan uudisrakentamista, perusparantamista, korjausrakentamista tai muutos-, laajennus- ja kunnossapitotyötä. Maa- ja vesirakentaminen eli ns. infrarakentaminen on mm. kulkuyhteyksien ja yleisten jakeluverkkojen rakentamista. Erikoistunutta rakentamistoimintaa on mm. rakennusasennus (sähkö-, LVI- ja kattotyöt), viimeistelytyöt (esim. rappaus, maalaus, lasitus) sekä rakennuspaikan valmistelutyöt ja rakennuksen purku. Hissit, valvonta- ja hälytysjärjestelmät, ilmanvaihto-, sammutus- ja valaistuksenohjausjärjestelmät ovat kiinteästi rakennukseen kuuluvia laitteita. Niiden asentaminen ja huoltaminen rakentamisen yhteydessä on rakentamispalvelua. Uusien tai kunnostettujen talojen rakennussiivous rakentamisen aikana tai sen päätyttyä on rakentamispalvelua. (Verohallinto 2014a, viitattu 20.8.2014.)

2.3 Yhteinen työmaa

Yhteinen työmaa muodostuu silloin, kun samalla työmaalla rakennustyötä tekee yhtäaikaaisesti tai peräkkäin vähintään kaksi tai useampi yritys tai itsenäinen työnsuorittaja (Valtioneuvoston asetus rakennustyön turvallisuudesta 205/2009 1:2 §). Jos rakennustyömaa on etukäteen suunniteltu toteutettavaksi usean työnantajan toimesta, yhteinen työmaa alkaa heti, kun ensimmäinen työntekijä aloittaa työt työmaalla. Yhteiseksi työmaa muodostuu myös silloin, kun työ on suunniteltu vain yhden työnantajan tehtäväksi, mutta sinne myöhemmin tulee toinenkin työnantaja. Käytännössä lähes kaikki rakennustyömaat ovat yhteisiä työmaita. Yhteisen työmaan kestolla tai työn

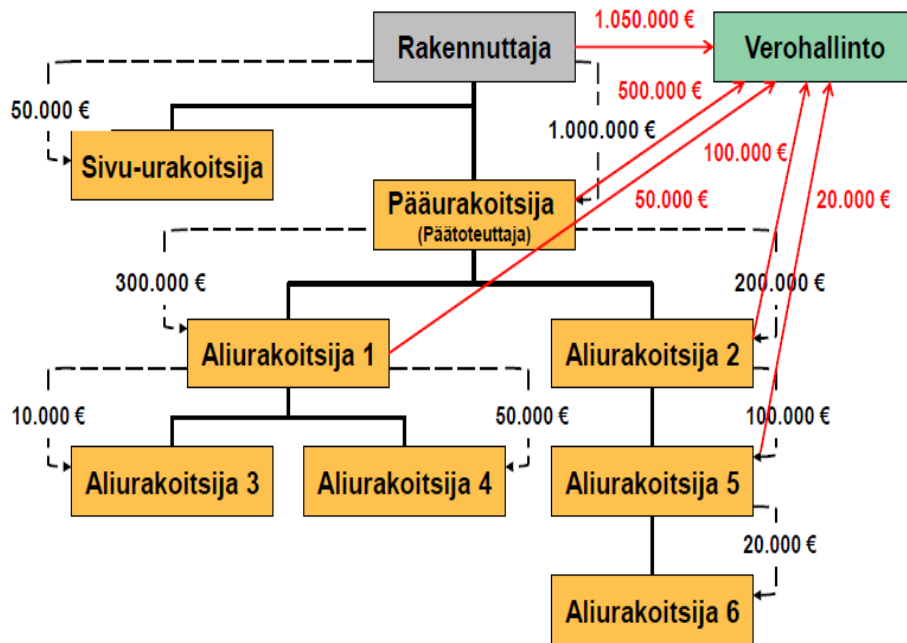
määrällä ei ole merkitystä, ainoastaan sillä, että työtä tekee vähintään kaksi erillistä työnantajaa. Yhteinen työmaa muodostuu siten helposti pienissäkin kunnostustöissä, jos siellä työskentelee esim. maalausliike ja sähköliike. Aluehallintovirasto (AVI) ohjaa ja valvoo yhteisen työmaan muodostumista. (Verohallinto 2014a, viitattu 20.8.2014.)

Yhteisellä työmaalla työskentelyyn liittyy olennaisesti veronumeron käyttö ja työntekijäluettelon pitäminen. Sen mukaisesti työmaalla työskentelevillä on oltava kuvallinen veronumeron sisältävä tunniste ja päätoteuttajan on merkittävä heidät ajantasaiseen työntekijäluetteloon, joka tulee olla nähtävillä ja viranomaisen tarkistettavissa työmaalla. Veronumeron ja työntekijäluettelon valvonta kuuluu AVI:lle. (Laki työturvallisuuslain muuttamisesta 364/2013 52 b §.)

2.4 Urakkatiedot

Urakkatiedoilla tarkoitetaan kaikkia *tilattuja rakentamispalveluja*, jotka täyttävät arvonlisäverolain määritelmän. Kunkin rakentamispalvelua tilaavan tahon on ilmoitettava tilaamastaan rakentamispalvelusta verohallinnolle silloin, kun yksittäisen urakkasopimuksen tai tilauksen arvo on vähintään 15 000 euroa ja kyse on arvonlisäverolain tarkoittamasta rakentamispalvelusta (Laki verotusmenettelystä 1558/1995 3:15 c §). Arvonlisäverolain määritelmän lisäksi tiedonantovelvollisuus koskee rakennustelineiden pystytys- ja purkutöitä ja työvoiman vuokrausta edellä mainittuihin töihin. (Verohallinto 2014a, viitattu 20.8.2014.) Rakentamispalvelun tilaajana voi olla rakennuttaja, pääurakoitsija, sivu-urakoitsija tai aliurakoitsija, joilla on keskenään sopimus rakennusurakasta. Näin koko urakkaketju on velvollinen ilmoittamaan keneltä on tilannut rakentamispalvelua. Urakkatietoina ilmoitetaan urakasta sopineet tahot, kokonaissumma, kesto sekä urakan aikaisia tapahtumatietoja (esim. ajanjaksolla maksettu määrä). Urakkatietoja voidaan antaa myös silloin, kun työntekijätietoja ei tarvitse antaa. (Verohallinto 2014a, viitattu 20.8.2014.)

Seuraavassa kuviossa on havainnollistettu urakkatietojen antaminen eri toimijoiden näkökulmasta Verohallinnon ohjeen mukaisesti.

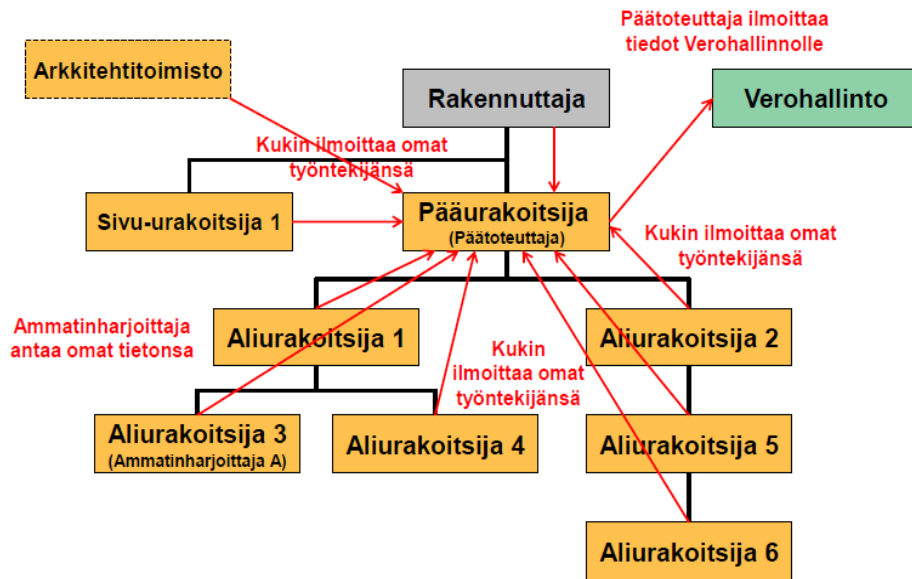

Kuvio 1. Urakkatietojen antaminen (Verohallinto 2014i, viitattu 6.9.2014)

2.5 Työntekijätiedot

Yhteisen työmaan päätoteuttaja ilmoittaa kaikkien työmaalla työskentelevien henkilöiden ja itse-
näisten ammatinharjoittajien tiedot verohallinnolle silloin, kun rakentamishankkeen kokonaisura-
kan arvo on vähintään 15 000 euroa, vaikka se koostuisi useasta erillisestä arvoltaan pienem-
mästä sopimuksesta (Laki verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta 363/2013 3:15 b §).
Urakkaneuvotteluissa rakennuttaja yleensä nimeää päätoteuttajan, joka useimmiten on pääura-
koitsija. Ellei päätoteuttajaa ole nimetty, velvollisuudesta huolehtii rakennuttaja itse. Kunkin yhtei-
sellä rakennustyömaalla työskentelevän työnantajan on ilmoitettava omat työntekijätietonsa etu-
käteen päätoteuttajalle tämän haluamalla tavalla. Päätoteuttaja huolehtii sitten kaikkien tietojen
ilmoittamisesta verottajalle kuukausittain säädetyn aikarajan puitteissa. Työn tai työsuhteen laa-
dulla tai kestolla ei ole merkitystä ilmoitusvelvollisuuden kannalta, vaan kaikki työmaalla työsken-
televät henkilöt on ilmoitettava, vaikka he eivät varsinaista rakentamista tekisikään. Alku- ja lop-
pupäivämäärät ilmoitetaan myös työntekijöiden osalta, vaikka he työskentelisivät vain yhden päi-
vän ajan ilmoitusjakson tai työmaan keston aikana. Työntekijätietoja voidaan antaa myös silloin,
kun urakkatietoja ei tarvitse antaa. (Verohallinto 2014a, viitattu 20.8.2014.)

Seuraava kuvio havainnollistaa työntekijätietojen ilmoittamisen käytännön.

Kuvio 2. Työntekijätietojen ilmoittaminen (Verohallinto 2014i, viitattu 6.9.2014)

2.6 Velvollisuuden laiminlyöminen

Vuoden 2014 loppuun saakka verottajalla oli käytössään kevennetty ilmoitusmenettely, jolloin se hyväksyi uudistuksen alkuvaiheessa myös puutteellisia tietoja sekä oli maltillinen laiminlyöntimaksujen määräämisessä. Vuoden 2015 alusta alkaen kevennettyä menettelyä ei enää sovelleta, vaan kaikki tiedot on annettava oikein tietuekuvausten mukaisina tammikuun ilmoituksista alkaen.

Laiminlyöntimaksun suuruus voi olla enintään 15 000 euroa, jos tiedonantovelvollinen ei täytä velvollisuuttaan tai toimittaa tiedot väärällä välineellä (esim. paperisena) (VML 22 a §). Laiminlyöntimaksu määräytyy ilmoituskohtaisesti täysinä satoina euroina ja alin maksu on 100 euroa. Maksua määrättäessä otetaan huomioon mm. annettujen tietojen määrä, puutteellisuuden vakavuus ja määrä sekä ilmoituksen myöhästymisen. Suurin laiminlyöntimaksu voidaan määrätä tahallisesti tai törkeästä huolimattomuudesta johtuen annetusta olennaisesti väärästä ilmoituksesta tai ilmoituksen kokonaan puuttumisesta. Viimesijaisena keinona tiedonantovelvollisuuden laiminlyönnistä voi seurata poistaminen ennakoperintärekisteristä. Sitä ennen rekisteriin merkitylle annetaan kuitenkin tilaisuus korjata virheensä lähettämällä tälle asiasta kuulemiskirje. (Verohallinto 2014a, viitattu 20.8.2014.)

Päätoteuttaja voi välttyä laiminlyöntiseuraamuksilta työntekijätietojen puutteellisesta ilmoittamisesta, jos se johtuu työmaalla työskentelevän työnantajan laiminlyönnistä omien tietojensa ilmoittamisessa. Tällöin päätoteuttajan on ilmoitettava puuttuvista tai selkeästi virheellisinä saamistaan tiedoista verottajalle työntekijäilmoituksen yhteydessä. Päätoteuttajalla on tietojen välittäjän rooli eikä selonotto- tai tutkimisvelvollisuutta sille ilmoitettujen työntekijätietojen oikeellisuudesta. (Verohallinto 2014a, viitattu 20.8.2014.)

2.7 Vaikuttavuuden arviointi

Eduskunnan tarkastusvaliokunta käynnisti syksyllä 2014 tutkimushankkeen, jonka tarkoituksena oli selvittää miten hallitus on onnistunut toimenpiteillään torjumaan harmaata taloutta. Tulokset julkaistiin tammikuussa 2015 ja niiden mukaan hallituksen torjuntakeinot ovat onnistuneet erityisesti rakennusalaalla toteutetun toimenpidekokonaisuuden seurauksena. Alalla toimijoiden mukaan harmaan talouden kehitys on vähentynyt nykyisellä hallituskaudella. (Eduskunta 2015, viitattu 21.2.2015.) Rakennusalan määrätietoinen harmaan talouden kitkeminen on tuonut vuosittain jopa miljardi euroa lisää rahaa valtion kassaan. Suomen hyvä malli kiinnostaa myös Euroopassa ja muualla maailmassa ja torjuntamallia pidetään jopa vientituotteena. (Uusi Suomi 2014, viitattu 12.1.2015.)

Verohallinnon mukaan uuden tiedonantovelvollisuuden vaikutukset ovat jo nähtävissä. Lokakuussa 2014 oli tiedossa jo 20 000 jatkoselvittelyä vaativaa epäselvää tapausta. Selvittelyyn ovat joutuneet mm. yritykset, joiden toiminta on ilmoitettu päättyneeksi, mutta tilaajien antamien tietojen mukaan ne ovatkin toiminnassa. Ristiriitaisuuksia löytyi myös annettujen tietojen ja kausiveroilmoituksen välillä. Ulkomaisten työntekijöiden ja yritysten verovelvollisuutta myös tutkitaan tarkemmin. Menettelyn myötä on myös paljastunut yrityksiä, joita ei ole rekisteröity arvonlisäverovelvollisiksi, vaikka liikevaihdon suuruus niin edellyttäisi. Kaikki tiedonantovelvolliset eivät ole antaneet rakentamisilmoituksia lainkaan. Verotarkastusta kohdennetaan tehostetusti virheellisiä tai puutteellisia ilmoituksia antaneisiin yrityksiin, koska veroriskin tiedetään ilmaisevan myös muita riskejä. (Verohallinto 2014h, viitattu 27.2.2015.)

Verohallinnolle annettavien tietojen lisääminen rakennusalaalla on myös saanut osakseen laajaa arvostelua. Suuret rakennusalan yritykset ja järjestöt ovat itse olleet mukana suunnittelemassa ja

toteuttamassa harmaan talouden torjuntaan tähtääviä menettelyjä, mutta erityisesti pienten yrittäjien asemaa ei ole kritiikin mukaan huomioitu tarpeeksi. Verohallinnon tekemien työmaatarkastusten mukaan vielä maaliskuussa 2014 pienistä ja keskisuurista rakennusalan yrityksistä yli 60 % ei ollut valmistautunut uuteen ilmoitusmenettelyyn. Valmistautumiselle ja menettelyn vaatimien toimenpiteiden toteuttamiselle jäi monella yrityksellä vajaa kolme kuukautta aikaa. Muutokseen valmistautuminen ja käytännön toimet aloitettiin pk-yrityksissä liian myöhään. (Verohallinto 2014e, viitattu 18.1.2015.)

Suomen Yrittäjien kyselyssä enemmistö rakennusalan pk-yrityksistä piti uutta velvollisuutta kalliina ja yli 70 % ei uskonut sen tehoavan harmaan talouden torjumiseen. Yrittäjäjärjestö vaati verotajalta tietoja menettelyn vaikutuksesta harmaaseen talouteen ja menettelystä luopumista tai keventämistä mikäli hyödyt osoittautuvat haittoja pienemmiksi. Yrittäjille tuotti hankaluuksia työntekijätietojen ilmoittamiseen vaadittavien tietojen kerääminen, joka vei liikaa aikaa rakentamiselta. Järjestelmää toivottiin korjattavaksi niin, että pelkkä veronumero riittää tietojen ilmoittamiseen. Tiedonantovelvollisuudesta katsottiin myös koituvan jatkuvia kuluja yrittäjille. Hallintoveloitteiden lisääntymisen pelättiin vähentävän pienten yritysten halukkuutta toimia pääurakoitsijana, joka voi johtaa rakennusalan keskittymiseen. (Talouselämä 2014a, viitattu 13.1.2015.)

Kiinteistöliitto arvosteli tiedonantovelvollisuuden epäselvyyttä ja vaikeutta ymmärtää aiheeseen annettuja ohjeita. Verohallinnolta toivottiin opastusta oikein toimimiseen ja ohjeiden selkeyttämiseen. Kiinteistöliitto koki, että Verohallinto oli arvostellut tiedonantovelvollisia asioiden virheellisestä tekemisestä. (Talouselämä 2014b, viitattu 13.1.2015.)

Marraskuussa 2014 tehdyissä verotarkastuksissa ilmeni, että 40 % rakennusalan yrityksistä oli jättänyt ilmoittamatta lakisääteiset urakkatiedot kokonaan. Lähes joka toiselle yritykselle tuli kehoitus korjata urakka- tai työntekijätietoja. (Yle 2014, viitattu 13.1.2015.)

Eduskunnan tarkastusvaliokunnan teettämän selvityksen mukaan saavutetuista hyvistä tuloksista huolimatta edelleen yli puolet rakennusalan yrityksistä uskoo harmaan talouden kilpailuhaitan olevan vähintään kohtalainen tai merkittävä. Huolestumista selvityksessä aiheutti myös viranomaisille myönnetyn lisäresurssin päättymisen vuoden 2015 lopussa ja sen tuleva vaikutus torjunnan tehokkuuteen. Havainnoissa kiinnitettiin myös huomiota strategisen johtamisen ja kokonaisvaltaisen tilannekuvan puuttumiseen harmaan talouden torjunnassa. (Eduskunta 2015, viitattu 21.2.2015.)

3 TIEDONANTOVELVOLLISUUS KUNNASSA

Kunta on rakentamispalveluissa yleensä rakennuttajan, päätoteuttajan ja tilaajan roolissa. Tämän myötä kunnalla on aina tiedonantovelvollisuus joko työntekijä- tai urakkatiedoista, yleensä molemmista raja-arvojen ylittyessä. Kunnassa tehdään monenlaista arvonlisälain mukaista rakentamistyötä, kuten projektiluontoista uudisrakentamista tai saneeraamista, maa- ja vesirakentamista sekä kiinteistöjen kunnossapito-, huolto- ja korjaustyötä. Kunnossapito ymmärretään kunnassa yleensä arvonlisäverolain määrittelemää rakentamispalvelua laajemmin, tällöin tiedonantovelvollisuus kuitenkin koskee vain lain määrittelemää rakentamispalvelua. Kunnan omat rakentamishankkeet muodostuvat pääsääntöisesti yhteiseksi työmaaksi ja urakkasummiltaan monet palvelun tilaukset ylittävät säädetyn 15 000 euron rajan. Näissä tapauksissa kunta on velvollinen ilmoittamaan Verohallinnolle urakka- ja työntekijätiedot. Tiedot voi ilmoittaa ainoastaan sähköisesti palvelukanavan kautta kohdekuukautta toiseksi seuraavan kuukauden 5. päivään mennessä. Samalla aikataululla ilmoitetaan myös urakoista aiheutuvat suoritettavat ja vähennettävät arvonlisäverot. Yleensä ilmoitus tehdään suoriteperusteella, jolloin kohdekuukauden arvonlisäverot kohdentuvat raportoinnissa samalle ajanjaksolle.

3.1 Ilmoitettavat työntekijätiedot

Päätoteuttajana (tai rakennuttajana) toimiessaan kunta huolehtii omien ja ulkopuolisten työnantajien työntekijätietojen ilmoittamisesta *yhteisellä työmaalla* työskentelevistä henkilöistä Verohallinnolle työmaakohtaisesti. Tiedot annetaan myös mahdollisista vuokratyönantajista ja itsenäisistä ammatinharjoittajista. Työntekijätietojen antamisen edellytyksenä on rakentaminen määritellyllä yhteisellä työmaalla, jonka ulkopuolisilta tilattujen urakoiden kokonaisarvo on vähintään 15 000 euroa ilman arvonlisäveroa. Arvoon ei lasketa mukaan rakennuttajan omia palkkakustannuksia. Työmaa voi siis koostua useista pienemmistä urakkasopimuksista ja ratkaiseva raja-arvo on kokonaisurakan summa. (Verohallinto 2014j, viitattu 6.9.2014.)

Tiedonantovelvollisuus alkaa heti, kun ensimmäinen työnantaja aloittaa työt työmaalla. Työmaa katsotaan alkaneeksi silloin, kun rakennustyöt aloitetaan tai työmaalla pystytetään esim. työmaaitoja tai tuodaan työmaakoppeja. Työmaa katsotaan päättyneeksi silloin, kun työ on luovutettu

tilaajalle ja päätoteuttajan työmaahallinto on lopetettu. Mikäli työmaahallinto jatkuu sen jälkeen, kun päätoteuttaja on luovuttanut oman työnsä tilaajalle, työmaalle tulee sopia uusi päätoteuttaja (ilmoitusvelvollinen). Ellei tätä sovita, velvollisuudesta huolehtii rakennuttaja työmaan valmistumiseen saakka. Työntekijätietoja saatetaan antaa myös tapauksissa, jossa ei tarvitse antaa urakkatietoja. (Verohallinto 2014a, viitattu 20.8.2014.)

Päätoteuttajan on ilmoitettava työmaalla työskenteleville työnantajille etukäteen tiedonantovelvollisuuden toteuttamisesta ja pyytää rakennustyömaalla työskenteleviä työnantajia ilmoittamaan omat työntekijätietonsa sovitulla tavalla päätoteuttajalle (kunnalle). Tiedonantovelvollisuuden raja voi ylittyä myös työmaan ollessa jo käynnissä ja tällöinkin päätoteuttaja huolehtii asian tiedottamisesta muille työnantajille. Työnantajien puolestaan tulee ilmoittaa työntekijätietojensa muutoksista välittömästi päätoteuttajalle. Päätoteuttaja kokoaa tiedot ja lähettää ne eteenpäin verohallinnolle säädetyin aikarajan puitteissa kuukausittain. (Verohallinto 2014a, viitattu 20.8.2014.)

Työmaalla työskentelevien henkilöiden työsuhteen laadulla tai kestolla ei ole merkitystä, vaan kaikki työmaalla työskentelevät henkilöt kuuluvat tiedonantovelvollisuuden piiriin, vaikka eivät tekisikään konkreettista rakentamista. Ilmoitettava työntekijä voi olla siten vaikka toimistotyöntekijä, suunnittelija, harjoittelija, siivooja tai talkootyöntekijä. (Verohallinto 2014a, viitattu 20.8.2014.)

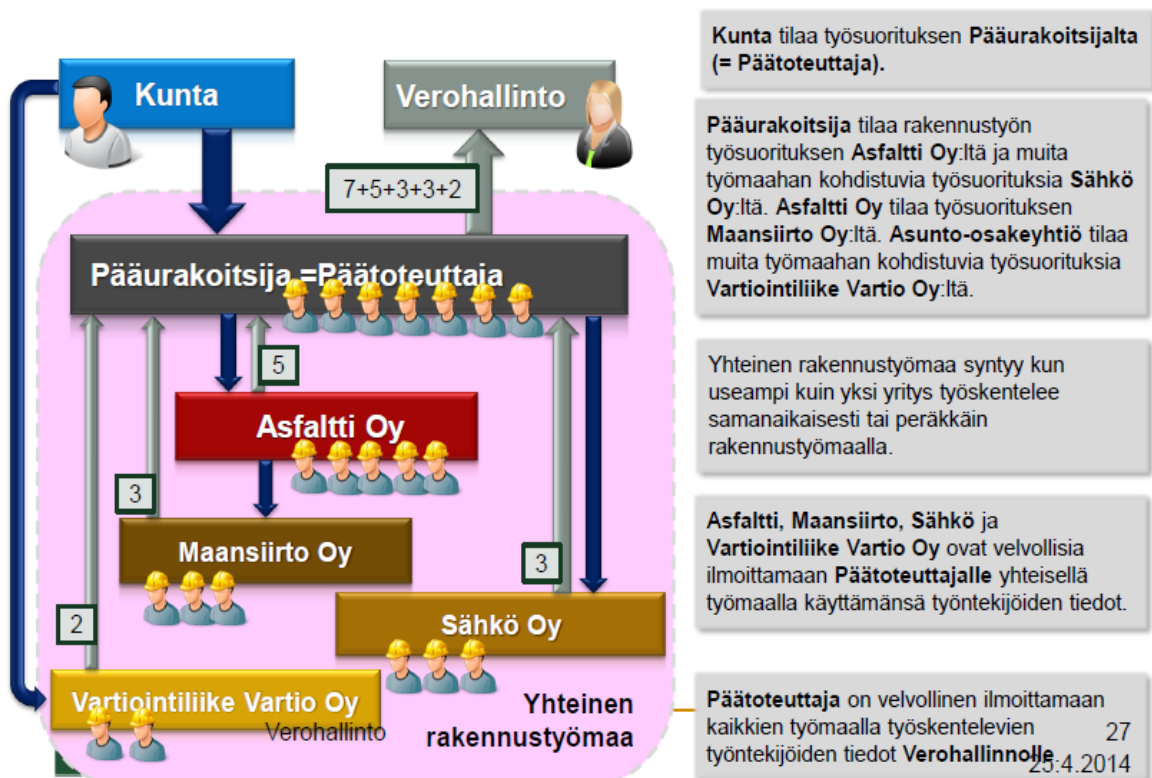
Työturvallisuuslain mukaan päätoteuttajalla on myös velvollisuus pitää ajantasaista työntekijäluetteloa kaikista työmaalla työskentelevistä ja luettelossa olevilla henkilöiden on käytettävä veronumeron sisältämää kuvallista tunnistetta työmaalla ollessaan. Rakennustyömailla käytössä olevat kulkulupatiedot ovat eri asia kuin työntekijätiedot, joiden sisältö on paljon laajempi. Työntekijäluettelosta tulee käydä ilmi henkilön etu- ja sukunimi, syntymäaika ja veronumero, työmaalla työskentelyn alkamis- ja päättymispäivä, työnantajan nimi ja Y-tunnus. Työntekijäluettelon tulee olla työmaalla helposti viranomaisen tarkistettavissa ja luetteloa on pidettävä, vaikka työntekijätietojen ilmoitusvelvollisuutta ei muodostuisikaan. Luettelon käyttämistä säätelee henkilötietolaki ja siitä on laadittava rekisteriseloste. Tiedonantovelvollisuutta koskevien asiakirjojen säilytysaika on kuusi vuotta työmaan päättymisvuoden jälkeen. (Verohallinto 2014a, viitattu 20.8.2014.)

Tilapäisesti tavaraa kuljettavat henkilöt on rajattu tiedonantovelvollisuuden ulkopuolelle, mikäli he eivät osallistu rakentamiseen. Aluehallintovirasto määrittelee auton lavalla tai sen välittömässä läheisyydessä tehtävän työn kuuluvaksi yhteisellä työmaalla työskentelyyn. (Työsuojeluhallinto 2014, viitattu 20.8.2014). Työntekijätietoihin ei myöskään tarvitse ilmoittaa työmaalla käyviä vi-

ranomaisia (poliisi, paloviranomainen) ja vierailijoita, joilla ei ole työskentelyä koskevaa sopimusta työmaalla (Verohallinto 2014a, viitattu 20.8.2014).

Jos rakennustyömaata ei voi rajata työmaalla suoritettavasta muusta toiminnasta (esim. koulu), ilmoitusvelvolliset tiedot annetaan vain rakennustyöhön osallistuvista henkilöistä. Esimerkiksi koulujen oppilaat ja henkilökunta, kauppakeskuksen asiakkaat ja henkilökunta eivät kuulu ilmoitettaviin henkilöihin, mikäli alueella on käynnissä oleva rakennustyömaa. (Työsuojeluhallinto 2014, viitattu 20.8.2014.)

Seuraava kuvio havainnollistaa työntekijätietojen ilmoitusvelvollisuuden syntymistä kunnan toiminnassa.

Kuvio 3. Työntekijätietojen ilmoitusvelvollisuuden syntyminen (Verohallinto 2014j, viitattu 6.9.2014)

3.2 Työntekijätietojen tietosisältö

Tarkat kuvaukset työntekijöistä toimitettavista tiedoista sekä tarkat ilmoitusohjeet löytyvät Verohallinnon sivuilta tietuekuvauksesta. Osa tiedoista on pakollisia, osa vapaaehtoisia ja osa ehdollisesti pakollisia. Tiedot voidaan jakaa yleisiin tietoihin, tiedonantovelvollista, työmaata ja työntekijää koskeviin tietoihin. *Yleisissä tiedoissa* kerrotaan ilmoitustyyppi (perus-, korjaus- tai poistoilmoitus), kohdevuosi ja kohdekuukausi. *Tiedonantovelvollisesta* (pää toteuttaja) on ilmoitettava nimi, Y- tai henkilötunnus, mahdollinen ulkomainen tunniste, kotivaltio, osoitetiedot Suomessa (ja kotivaltiossa), yhteyshenkilön nimi ja yhteystiedot sekä vapaaehtoisena tietona kenen urakoitsijana ilmoittaja itse toimii. *Työmaan sijainnista* ilmoitetaan työmaan numero ja työmaan osoite. *Työntekijätietoina* täytyy ilmoittaa henkilötunnus tai vaihtoehtoisesti veronumero ja syntymäaika, etu- ja sukunimi, ulkomaisen työntekijän osoitetiedot, työsuhteen laatu, työmaalla työskentelyaika kohdekuukauden aikana, työnantaja sekä Y- tai henkilötunnus ja työnantajan edustaja yhteystietoineen. (Verohallinto 2014c, viitattu 10.12.2014.)

3.3 Ilmoitettavat urakkatiedot

Rakennuttajana kunta on aina tiedonantovelvollinen tilatessaan arvonlisäverolain tarkoittamaa rakentamispalvelua ulkopuolisilta yrittäjiltä ja tällaisen tilauksen arvon ollessa vähintään 15 000 euroa ilman arvonlisäveroa. Jos säädetty raja ylittyy vasta työn kuluessa, ilmoitusvelvollisuus alkaa siitä kuukaudesta, jolloin raja ylittyy tai sen tiedetään ylittyvän. Tietoja ei tarvitse ilmoittaa takautuvasti ennen raja-arvon ylittymistä. Urakkatietojen alarajaa tarkastellaan sopimuskohtaisesti, ei työmaakohtaisesti. Kukin erillinen rakentamispalvelua koskeva tilaus, josta suoritettava vastike määräytyy erikseen, on yksi sopimus. Mikäli saman sopimuksen perusteella työskennellään usealla eri työmaalla, urakan kokonaissummana ilmoitetaan kunkin työmaan osuus kokonaissurakasta. (Verohallinto 2014b, viitattu 10.12.2014.)

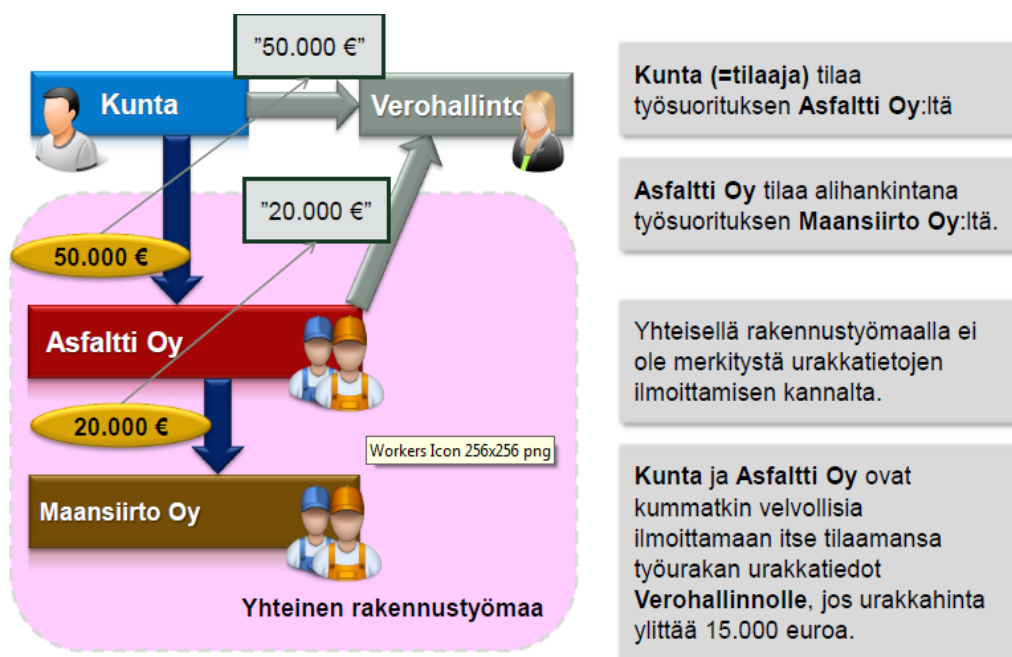
Urakkatietojen ilmoitusvelvollisuus alkaa heti rakennustyön alettua vastaavasti kuin työntekijätietojen kohdalla. Urakkatietojen antaminen päättyy samoin työmaan päätyttyä. Takuukorjaustöitä ei tarvitse ilmoittaa. Mikäli urakkasuorituksia laskutetaan vielä työmaan päättymisen jälkeen, näistä on ilmoitettava Verohallinnolle. (Verohallinto 2014a, viitattu 20.8.2014.)

Urakoiden tiedonantovelvollisuus on tiiviissä yhteydessä käännetyn arvonlisäverovelvollisuuden soveltamiskohteiden kanssa. Rakentamispalvelun lisäksi ilmoitettavia urakkatietoja ovat erilaiset rakennuksiin ja rakennelmiin tehtävät kunnostus- ja korjaustyöt, joiden tarkoituksena on säilyttää kohteen kunto (esim. rakennus, katu, tie, vesiväylä). Rakennuskoneen vuokraaminen kuljettajineen katsotaan rakentamispalveluksi. Velvollisuus koskee tämän lisäksi rakennustelineiden pystytys- ja purkutöitä sekä työvoiman vuokrausta edellä mainittuihin töihin. (Verohallinto 2014a, viitattu 20.8.2014.)

Huomattavaa on, että kirjallisen sopimuksen puuttuminen ei poista tiedonantovelvollisuutta urakkatiedoista, jos tietyn rakentamistyön tekemisestä on sovittu muulla tavoin. Myös tuntilaskutukseen perustuvat vuosi- tai puitesopimukseen kuuluvat työt kuuluvat ilmoitusvelvollisuuteen yksittäisen tilauksen ylittäessä 15 000 euron rajan. (Verohallinto 2014a, viitattu 20.8.2014.)

Esimerkki: Kunta tekee puitesopimuksen kaivinkoneyrittäjän kanssa kesäkaudella tarvittavista kaivaus- ja maansiirtotöistä. Etukäteen ei ole tiedossa missä töitä tarvitsee tehdä. Kukin kyseiseltä yrittäjältä tilattava työ muodostaa oman sopimuksensa ja ilmoitusvelvollisuus on yli 15 000 euron ylittävistä työtilauksista. (Verohallinto 2014a, viitattu 20.8.2014.)

Seuraavassa kuviossa esitetään urakkatietojen ilmoitusvelvollisuuden syntyminen.

Kuvio 4. Urakkatietojen ilmoitusvelvollisuuden syntyminen (Verohallinto 2014j, viitattu 6.9.2014)

3.3.1 Talonrakentaminen

Talonrakentaminen käsittää kaikenlaisten rakennusten rakentamisen. Näitä voivat kunnassa olla mm. koulut, päiväkodit, toimistorakennukset, sisäliikuntarakennukset ja varastot. Kyseeseen voi tulla uudisrakentaminen tai olemassa olevien rakennusten perusparannus, korjausrakentaminen tai entisöinti sekä rakennusaikainen siivous ja loppusiivous. (Rakennusteollisuus 2011, viitattu 23.1.2015.)

Talonrakentamiseen liittyvät asennustyöt ovat myös rakentamispalvelua. Tällaiset asennustyöt vaativat yleensä erityisosaamista ja -laitteita ja käsittävät rakennuksen toiminnan kannalta välttämättömien varusteiden ja laitteiden paikalleen asentamista. Asentaminen voi koskea esim. LVI-asennusta, sähköasennusta, äänieristystä ja hissien asentamista. Sähköasennuksena pidetään mm. hälytys- ja turvajärjestelmien asennusta, tietoliikenne- ja puhelinjärjestelmien ja näiden laitteiden asennusta, valaistusjärjestelmän asennusta, palo- ja murtohälyttimien asennusta. Kiinteistöön asennettujen varusteiden, laitteiden ja vastaavien järjestelmien korjaus- ja huoltotyö on rakentamispalvelua ja kuuluu tiedonantovelvollisuuden piiriin. Tällaiset järjestelmät ovat asennuksen jälkeen osa kiinteistöä ja palvelevat sitä yleisesti. Nurmikon kastelujärjestelmän asennus on myös rakentamispalvelua. (Rakennusteollisuus 2011, viitattu 23.1.2014.)

3.3.2 Maa- ja vesirakentaminen

Maa- ja vesirakentamista kunnassa voi olla esimerkiksi erilaisten kulkuyhteyksien, kuten tien, kadun, rautatien tai vesiväylän rakentaminen. Vesi-, viemäri-, kaasu-, lämpö- ja sähkö- ja tietoliikenneverkostojen rakentaminen kuuluu myös tiedonantovelvollisuuden piiriin. Viherrakentaminen katsotaan rakentamispalveluksi silloin, kun se on pääsuoritteena. (Rakennusteollisuus 2011, viitattu 23.1.2015.)

Maarakentamiseen katsotaan kuuluvan myös ulkoliikuntapaikkojen rakentaminen. Näitä ovat mm. urheilu- ja virkistysalueet ja -kentät, tenniskentät, kilparadat ja näihin liittyvät rakennelmat ja varusteiden pystytys. Muita ympäristö- ja maarakenteita ovat esimerkiksi katukalusteiden ja pysäkkikatosten pystytys, piha-aitojen ja pihavarusteiden pystytys, ojien rakentaminen, vesiväyli-

ruoppaaminen sekä vesiväylien ohjaus- ja turvalaitteiden rakennus. (Rakennusteollisuus 2011, viitattu 23.1.2015.)

3.3.3 Erikoistunut rakennustoiminta

Erikoistunut rakennustoiminta tarkoittaa mm. rakennusten ja rakennelmien purkamista, rakennuspaikan raivausta ja muita rakentamista edeltäviä valmistelutöitä, rakennuksen asennus- ja viimeistelyitä sekä muita erikoisalojen töitä. Erityistaitoja tai -laitteita vaativia töitä ovat esim. paalutustyöt, betonityöt, muuraustyöt, perustustyöt, teräsrakenteiden pystytys ja kattotyöt. Rakennusasennukseen kuuluvat jo talonrakentamisen yhteydessä mainitut asennustyöt sekä lisäksi rakennuksen viimeistelytyöt, joilla rakennustyö saatetaan loppuun. Tällaisia töitä ovat mm. lasitus, rappaus, maalaus, sisustus, päällystystyöt (parketin asennus, mattotyöt, tapetointi), lattian hionta, rakennuspuusepän työt ja pinnan puhdistustyöt. (Rakennusteollisuus 2011, viitattu 23.1.2015.)

Rakennusten purku ja rakennuspaikan valmistelutyöt kuuluvat erikoistuneeseen rakennustyöhön ja näillä töillä on tarkoitus saattaa rakennuspaikka sellaiseen kuntoon, että varsinainen rakennustyö siellä on mahdollista aloittaa. Valmistelutöitä voi olla esim. rakentamiseen liittyvät maanrakennustyöt ja erilaiset ulkoalueiden maarakennustyöt. Rakennuspaikan raivaaminen, rakennusalueen pohjarakentaminen (maansiirtotyöt, maankaivu, täyttö- ja tasaustyöt, pengerrystyöt) ja siihen liittyvä salaojitus, kunnallistekniikan liittäminen sekä ojitus ovat valmistelutöiksi katsottavia toimia. (Rakennusteollisuus 2011, viitattu 23.1.2015.)

3.3.4 Rakentamispalvelun ulkopuolelle jäävät työt

Kiinteistönhoito ja siihen liittyvä huoltotyö ei ole rakentamispalvelua eikä siitä tarvitse ilmoittaa. Kiinteistönhoidolla tarkoitetaan tavanomaista ja jatkuvaluonteista kokonaisuutta, kuten siivous, tilojen kunnossapito, lumityöt, hiekoitus, lämmitysjärjestelmän, ilmanvaihdon ja ilmastoinnin hoito ja pienet korjaukset. Erikseen veloitettavat korjaustyöt kiinteistönhoidossa ovat rakentamispalvelua. Kunnossapitotyön määritelmä kunnassa on rakentamispalvelun määritelmää laajempi ja tulee laista kadun ja eräiden yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapidosta (31.8.1978/669). Tästä laista johtuen kunnassa pidetään kunnossapitotyönä myös sellaisia toimia, jotka eivät ole arvonlisäverolain tarkoittamaa rakentamispalvelua. (Verohallinto 2014a, viitattu 28.8.2014.)

Ulkotilojen (tiet, torit ja puistot) puhtaanapito, johon kuuluu auraus, hiekoitus, suolaus, lanaus, pensaiden raivaus ja liikennemerkkien vaihto, ei ole rakentamispalvelua. Kiven, soran ja hiekan murskaus ei myöskään ole rakentamispalvelua. (Rakennusteollisuus 2011, viitattu 23.1.2015.)

Työhön liittyvä suunnittelu, valvonta ja muu niihin verrattava palvelu (esim. arkkitehti- ja insinööri-palvelut, työterveyshuolto, sisustussuunnittelu) erikseen hankittuna ei kuulu tiedonantovelvollisiin tietoihin. Jos urakkasopimuksessa on sovittu, että rakentamispalvelun suorittaja vastaa myös suunnittelusta, tällöin myös suunnittelu kuuluu ilmoitettaviin tietoihin. Pelkkä tavaran kauppa tai muut rakennustoimialaan kuuluvat palvelut (esim. kuljetuspalvelut ja rakennusjätteen poiskuljetus) eivät kuulu tiedonantovelvollisuuteen. (Verohallinto 2014a, viitattu 20.8.2014.)

Kiinteistöön asennettujen ja siihen pysyvästi kuuluvien yleistä toimintaa palvelevien laitteiden (hissit, hälytysjärjestelmä) järjestelmien testaaminen ei ole rakentamispalvelua. Ilmoitusmenettelyä ei myöskään vaadita kiinteistössä olevien erityistä toimintaa varten olevien laitteiden asennuksesta, korjaamisesta ja kunnossapidosta. (Verohallinto 2014a, viitattu 20.8.2014.)

Viheralueiden istutusta ja hoitoa ei katsota rakentamispalveluksi, jos se ei ole palvelun pääsuoritteena tehtävää työtä. Pääsuorite joudutaan usein määrittelemään mm. pihatöiden rakentamisen osalta erikseen. Pääsuorite muodostaa palvelun kokonaisuuden merkittävimmän osan. Urheilu-kenttien, leikkikenttien ja muiden virkistysalueiden viheralueiden istutus, hoito ja kunnossapito eivät kuulu myöskään rakentamispalveluun. (Rakennusteollisuus 2011, viitattu 23.1.2015.)

Oman organisaation sisältä tilattua työtä ei tarvitse ilmoittaa, mikäli molemmat toimivat saman Y-tunnuksen alla. Esimerkiksi, jos kunnassa toimii samalla Y-tunnuksella tilapalvelu tai liikelaitos. Mikäli työ tilataan eri Y-tunnuksella toimivalta saman organisaation toimijalta, urakkatiedot tulee antaa. (Verohallinto 2014a, viitattu 20.8.2014.)

3.4 Urakkatietojen tietosisältö

Urakkatiedoissa rakentamispalvelun tilaaja kertoo tietoja ilmoittajasta, urakoitsijasta ja urakasta. Ilmoitusvelvollinen on jokainen urakoitsija tilaamistaan urakoista. Tietojen antaminen koskee työmaalla toimivia urakoitsijoita, heidän urakoitaan, vuokratyönantajia ja heille maksettuja suorituksia. Verohallinnon tietuekuvauksessa kerrotaan tarkemmat sisällöt annettavista urakkatiedoista

sekä mitkä tiedot ovat pakollisia, vapaaehtoisia ja ehdollisesti pakollisia. Urakkatietoja säilytetään kirjanpitolain perusteella kuusi vuotta tilikauden päättymisen jälkeen. (Verohallinto 2014b, viitattu 10.12.2014.)

Urakkatiedot jaetaan samoin kuin työntekijätiedot yleisiin, tiedonantovelvollista koskeviin, työmaan sijaintiin, urakoitsijaa koskeviin, urakkaan ja urakkasummaan liittyviin tietoihin. *Yleiset* tiedot sisältävät ilmoitustyyppin valinnan (perusilmoitus, korjausilmoitus, poistoilmoitus), urakan kohdevuoden ja -kuukauden. *Tiedonantovelvollisesta* ilmoitetaan nimi, henkilö- tai Y-tunnus, kotivaltio, osoitetiedot ja yhteyshenkilö, joka parhaiten tietää ilmoituksen sisällöstä. *Työmaan sijainti* ilmoitetaan työmaan numerona ja sijaintina (osoitetieto, aluetieto tai työmaan nimi). *Urakoitsijasta* kerrotaan nimi, henkilö- tai Y-tunnus, kotivaltio, osoitetiedot ja yhteyshenkilö. *Urakasta* pitää ilmoittaa ensisijaisesti urakan laskutettu määrä arvonlisäverottomana ilmoitusjakson kuluessa, pienemmät yritykset voivat ilmoittaa urakasta maksetun määrän, mahdollinen ennakkomaksu, kokonaisurakkasumma verottomana, toimeksiannon laji, käännetyn arvonlisäveron käyttö sekä urakan alkamis- ja loppumisajankohta. (Verohallinto 2014b, viitattu 10.12.2014.)

3.5 Tietojen korjaaminen ja poistaminen

Ilmoittajalla on mahdollisuus korjata antamiaan tietoja kohdekautta edeltävän 12 kuukauden ajan taannehtivasti silloin, kun ilmoittaja itse huomaa virheellisiä tai puutteellisia tietoja. Tällöin kyseiselle korjattavalle kuukaudelle ilmoituslajiksi annetaan korjausilmoitus ja siinä on annettava kaikki tiedot uudelleen, vaikka ilmoitukseen sisältyisi useamman työmaan virheettömätkin tiedot. Korjausilmoituksen antamiseksi tarvitaan perusilmoituksen yhteydessä saatu ilmoitustunnus, jota ilman korjauksia ei voi tehdä. Ilmoitustunnuksen avulla korjaukset kohdentuvat oikeisiin tietoihin. Korjausilmoitus annetaan aina sähköisesti käyttäen samaa ilmoituskanavaa kuin alkuperäisessä tiedostossa. Verohallinnon pyytäessä korjauksia ilmoittaja joutuu noudattamaan annettua eräpäivää, johon mennessä korjatut tiedot on toimitettava. (Verohallinto 2014a, viitattu 20.8.2014.)

Esimerkki: Toukokuussa 2015 tiedoissa, jotka on annettu 5.7.2015, on ollut virhe. Ilmoittaja voi korjata tietoja 5.7.2016 saakka (Verohallinto 2014a, viitattu 20.8.2014).

Perusilmoituksen voi antaa kohdekauden aikana myös ennen määräajan (kuukauden 5. päivä) päättymistä. Mikäli tällä tavalla annetuissa tiedoissa havaitaan virhe, silloinkin on käytettävä kor-

jausilmoitusta ja mainittava aiemmin annetun perusilmoituksen ilmoitustunnus, vaikka tietojen korjaaminen tapahtuisi määräajan aikana. Joitakin virheellisiä tietoja voidaan korjata myös seuraavan kauden ilmoituksessa. Tällaisia ovat esimerkiksi yhteystiedot, työntekijän virheellinen työskentelyaika tai virheellinen urakka-aika. (Verohallinto 2014a, viitattu 20.8.2014.)

Poistoilmoitus voidaan tehdä esimerkiksi tilanteessa, jossa ilmoittaja antaa tammikuun tiedot uudelleen helmikuun tietoina. Tällöin virheellinen ilmoitus helmikuun tietoina poistetaan kokonaan poistoilmoituksella käyttämällä samoin aiemmin saatua ilmoitustunnusta. Tämän jälkeen helmikuun tiedot annetaan oikein uudella perusilmoituksella. (Verohallinto 2014a, viitattu 20.8.2014.)

4 RAAHEN KAUPUNGIN TOIMINTAMALLI

4.1 Toimeksiantaja

Raahen kaupungin tekninen palvelukeskus jakaantuu viiteen tulosalueeseen: tukipalvelut, kunta-tekniikka, tilahallinta, kaavoitus ja maankäyttö sekä ympäristö ja valvonta. Palvelukeskuksella on yksi johtaja ja kullakin tulosalueella on oma päällikkönsä. Tulosalueet jakaantuvat edelleen pienempiin tulosyksiköihin, joilla on omat työnjohtajat ja työntekijät. Tiedonantovelvollisuus koskettaa tukipalveluiden, kuntatekniikan ja tilahallinnan tulosalueita, joiden toimialueeseen rakentamispalvelut kuuluvat hallinnon ja operatiivisen toiminnan muodossa. Vakituksia työntekijöitä näillä tulosalueilla on yhteensä noin 90, lisäksi on määräaikaista, sijaisia ja kausityöntekijöitä. Tukipalveluiden tulosalue vastaa johtamisesta ja hallinnosta sekä toimistopalveluista. Kuntatekniikka jakaantuu viiteen tulosyksikköön; liikennealueet, alueidenhoito, kone- ja kuljetustoiminta, varasto ja jätehuolto. Tilahallinnan tulosyksiköt ovat hallinto ja rakennuttaminen sekä kiinteistöhoito.

Rakentamista tehdään kuntatekniikan ja tilahallinnan yksiköissä sekä investointihankkeiden että käyttötalouden toimina. Tiedot hankkeista tulevat työntekijöille työohjelmien muodossa. Investointeina tehdään esim. katujen rakentamista, kiinteistöjen rakentamista ja korjaamista. Rakentamisessa ovat mukana yksiköiden omat työntekijät ja rakentamispalvelua ostetaan lisäksi ulkopuolisilta yrittäjiltä. Tiedonantovelvollisuuden kannalta kaikki organisaation rakentaminen voi kuulua ilmoitusmenettelyn piiriin sekä urakka- että työntekijätietojen osalta riippumatta siitä toteutetaanko se hankkeena vai käyttötalouden määrärahoilla.

Teoriatiedon kokoamisen jälkeen teknisen palvelukeskuksen nykyistä toimintamallia tiedonantovelvollisuuden toteuttamiseksi kartoitettiin henkilökohtaisilla yksilöhaastatteluilla, joihin osallistui 10 työntekijää eri tulosyksiköistä. Kaksi henkilöä antoi vastauksensa kysymyksiin sähköpostilla. Haastatellut työntekijät joutuvat kaikki työtehtävissään tekemisiin tiedonantovelvollisuuden kanssa ja heillä oli kokemusta jo toteutuneen puolen vuoden ajalta velvollisuuden toteuttamisesta. Haastattelut suoritettiin tammi-helmikuun aikana 2015. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin jälkeenpäin teemoittain yhteenvetoa varten. Kaikki haastatteluun pyydetty henkilöt suostuivat haastateltaviksi.

Haastattelukysymykset olivat kaikille samat, kukin vastasi kysymyksiin siltä osin kuin ne kosketti-
vat hänen omaa työtehtäväänsä tai haastatellulla oli muutoin asiasta tietoa ja näkemystä. Haas-
tattelukysymyksillä kartoitettiin ilmoitusvelvollisuuteen valmistautumista, koulutusta, urakka- ja
työntekijätietojen keräämistä ja välittämistä, vastuunjakoja näiden tehtävien suorittamisessa, tie-
donkulun sujumista, asennetta, kustannuksia, työmäärää, vaikutusta harmaaseen talouteen sekä
mahdollisia havaittuja ongelmia. Lisäksi haastatelluilla oli lopuksi vapaa sana koskien uutta vel-
vollisuutta (liite 2).

4.2 Tiedonantovelvollisuuteen valmistautuminen

Tieto uudesta ilmoitusvelvollisuudesta tuli työntekijöiden tietoon aika myöhään, jonka takia val-
mistautumisaika toteuttamistoimenpiteille jäi hyvin lyhyeksi. Suurin osa sai tiedon asiasta keväällä
2014 huhti-toukokuun aikana eri lähteistä. Asiasta alkoi tulla kurssi-ilmoituksia eri kouluttajilta,
asiasta kuultiin median välityksellä ja tietoa saatiin myös urakoitsijoiden kautta. Yksi työntekijä oli
lukenut asiasta jo vuotta aikaisemmin rakennusalan lehdestä. Yhtenäistä tiedonsaannille oli se,
että tietoa tuli hajanaisesti sieltä täältä eikä kukaan haastatelluista ollut saanut suoraan itseensä
tai työtehtäväänsä kohdistuvaa etukäteistiedotusta miltään viranomaistaholta. Alussa useimmilla
oli oletamus, että velvollisuus koskee ainoastaan rakennusalan urakoitsijoita ja mahdollisesti
kaupungin talouspalveluja. Talouspalveluissa ei ollut saatu enempää tietoa velvollisuudesta kuin
teknisessä palvelukeskuksessakaan. Työntekijätietojen osuus ilmoittamisvelvollisuudessa jäi
hyvin vähälle huomiolle. Näiden tekijöiden seurauksena jäätin pääasiassa odottelemaan mitä
asiassa tapahtuu.

Uuden velvollisuuden tultua tietoon useammalle työntekijälle, alettiin tutkia verottajan sivuja tar-
kemmin ja selvittää tiedonantovelvollisuuden kokonaisuutta. Aiheesta saatiin järjestettyä työnte-
kijöille koulutustilaisuus nopealla aikataululla kesäkuussa 2014, jossa haastatelluista useimmat
olivat olleet paikalla saaden ensimmäisen tiedonannon velvollisuuden sisällöstä. Kouluttajana
toimi ulkopuolinen taho. Samassa koulutuksessa selvisi kuinka laajasti velvollisuus koskee myös
kuntaorganisaatiota. Kolme haastatelluista oli osallistunut myös syksyllä 2014 verottajan järjes-
tämään puolipäiväiseen koulutukseen. Suurin osa haastatelluista koki, että olisi tarvinnut asiasta
etukäteen enemmän tietoa ja koulutusta, lisäkoulutusta ja ohjeistusta kaivattiin edelleen. Toivot-

tavin kouluttajataho oli Verohallinto, koska se on tietoja vastaanottava viranomainen. Tiedonantovelvollisuuden koettiin tulleen hyvin nopeasti ja ennakoimatta.

Velvollisuuden ennakoimista ja valmistelua hoitivat kevään 2014 aikana lähinnä teknisen palvelukeskuksen tukipalvelut ja kaupungin palvelutoimisto (kirjanpito). Valmistelujen ajankohta sattui hankalaan aikaan juuri kesälomakauden alkaessa. Asiasta pyrittiin tiedottamaan normaalikäytännön kautta johtotasolta työntekijöille mahdollisimman nopeasti kesäkuun aikana. Teknisen palvelukeskuksen laskujen tiliöijille asiasta tiedotettiin kesäkuussa 2014. Velvollisuudesta käytiin tämän jälkeen myös runsaasti keskustelua muun työn ohessa ja yritettiin hahmottaa tulossa olevia velvoitteita. Järjestelmätoimittajilla oli vaikeuksia toimittaa tietojen välittämiseen tarvittavia ohjelmistopäivityksiä riittävän ajoissa. Ensimmäisen ilmoitusajankohdan koittaessa 5.9.2014 oltiin vielä aika valmistautumattomia ilmoitusvelvollisuuden hoitamiseen toivotulla tavalla. Ymmärrettävästi myös virheilmoituksia tuli varsinkin työntekijätietojen osalta.

4.3 Urakkatietojen kerääminen ja ilmoittaminen

Rakentamiseen liittyvistä urakkasopimuksista suurimman osan tekee teknisen palvelukeskuksen johtaja, mutta pienempiä sopimuksia ja työtilauksia tekevät myös tuloyksiköiden työnjohtajat urakkasummasta riippuen. Fyysisesti hallinto ja työnjohtajat sijaitsevat eri toimipaikoissa ja kaukana toisistaan. Näin ollen tarvittavat tiedot saattavat olla hajallaan ja usean eri henkilön hallinnassa. Kaikki haastatellut olivat sitä mieltä, että ensisijaisesti tieto isommista urakkasopimuksista täytyy olla teknisen palvelukeskuksen hallinnossa. Tehdyistä sopimuksista toivottiin tiedotettavan organisaatiossa alaspäin toteuttavalle taholle. Pienempien sopimusten ja tilausten todettiin kuuluvan selkeästi työstä vastaavalle valvojalle, jonka on oltava perillä näiden sopimusten luonteesta ja sisällöstä. Tilahallinnan sopimukset käsitellään rakentamistyöryhmässä, jossa nimetään urakalle vastuullinen vetäjä. Kuntatekniikan sopimuksista tietää eniten kuntatekniikan päällikkö, työmaan aloittamisen jälkeen tieto on myös operatiivisella puolella. Kuntatekniikan tuloyksiköiden työnjohtajat voivat tehdä tilauksia tiettyyn euromäärään saakka, mutta varsinaisia urakkasopimuksia he eivät solmi.

Ilmoitusvelvollisuuden hoitamiseksi kirjanpito tarvitsee ajantasaiset tiedot sovituista raja-arvon ylittävistä urakoista. Taloushallintaohjelmaan avataan saatujen tietojen perusteella kullekin työmaalle ns. työmaa-avain, jonka avulla kiinnitetään urakkaan kuuluvat toimittajat kohteelle ja tiliöi-

dään urakkaan kuuluvat kustannukset eritellysti järjestelmään verottajalle tehtävää ilmoitusta varten. Kirjanpitoon toivottiin ilmoitettavan nopeasti ja selkeästi tarvittavat urakkatiedot, jotta välttämättömät työmaa-avaimet saadaan avattua ajoissa ja kustannukset kohdentuvat oikein urakan alusta saakka. Tällöin ei tarvita myöhemmin tehtäviä työläitä korjauksia. Työmaa-avaimia ei avata automaattisesti, vaan ne täytyy pyytää, koska kirjanpito ei voi olla tietoinen olemassa olevista urakoista ja työmaista, ellei sitä tietoa sinne välitetä.

Urakkatietojen ilmoittamisvelvollisuus kirjanpitoon kuului useimpien vastaajien mielestä johtotalle, joka solmii urakkasopimukset. Isojen investointihankkeiden osalta urakkatietojen antaminen oli selkeintä, koska hankenumeroa perustettaessa kirjanpitoon täytyy antaa tiedot myös hankkeiden sisällöstä. Tiedonantovelvollisuuden raja-arvon ylittäviä pieniä urakoita on paljon myös käyttötalouspuolella ja niistä vastaavat tulosyksiköiden työnjohtajat. Tällaiset urakat kuuluvat usein esim. normaaliin kunnossapitoon, jolloin luotetaan työnjohtajien arvioon niiden tarpeellisuudesta ja tarvittavista tilauksista. Käyttötalouspuolen määrärahoilla tehtävistä urakoista tai tilauksista todettiin, että niiden ilmoittamisvastuu kirjanpitoon kuuluu työstä vastaavalle työnjohtajalle. Kaikilla ei ollut selkeää tietoa siitä mitä tietoja kirjanpitoon pitää urakoista ilmoittaa ja siihen kaivattiin selkeää ohjetta ja ilmoituskanavaa. Yhteenvetona ilmoitusvelvollisista urakkatiedoista voi todeta, että vastuu kuuluu pääsääntöisesti samalle henkilölle, joka hyväksyy kyseisen kustannuspaikan laskut. Tiliöijän rooli nähtiin myös keskeisenä, koska hän käsittelee urakkaan liittyvän laskun ensimmäisenä ja hänen täytyy tietää mihin kustannus kohdentuu.

Urakkatietoihin liittyvää rakentamispalvelun määritelmää ei koettu erityisen hankalaksi, sillä sitä on sovellettu toiminnassa jo muutaman vuoden ajan käännetyn arvonlisäverovelvollisuuden myötä. Määritelmää joudutaan edelleen tarkkailemaan jatkuvasti esim. ostolaskuissa, sillä kaikki laskuttajat eivät vielä sovelta tätä lakia automaattisesti ja välillä joudutaan pyytämään oikaisua laskuihin, jotka on toimitettu kaupungille verollisena. Rakentamispalvelun määritelmän kohdalla on kuitenkin muutamia erikoistapauksia, joissa ko. käsitettä joudutaan tarkistamaan ja tulkitsemaan enemmän uuden tiedonantovelvollisuuden seurauksena.

Jos ilmoitusvelvollisuus alkaa vasta, kun urakkasumma ylittyy myöhemmin työn jo alettua, seurantavastuu nimettiin selkeästi työnjohtajalle, jonka toimialueeseen kyseinen urakka kuuluu. Käytännössä tämä on jälleen sama työnjohtaja, päällikkö tai johtaja, joka hyväksyy urakkaan kuuluvat laskut. Rakennusurakkaan käytetyn määrärahan valvominen ja seuraaminen nähtiin kuuluvan laskun hyväksyjälle. Oleellisenä nähtiin myös se, että määrärahoja seuraavien henkilöiden täytyy

seurata taloushallinnon raportteja urakkaan liittyviltä kustannuspaikoilta ja tarvittavat raporttioikeudet on oltava kunnossa. Raportteja täytyy myös osata lukea ja tulkita oikein ja säännöllisesti.

4.4 Työntekijätietojen kerääminen ja ilmoittaminen

Työntekijätietojen hallinnoimisen yhteisillä työmailla nähtiin olevan eniten hajallaan. Käytännössä lähes kaikki kaupungin työmaat muodostuvat yhteisiksi ja kaupunki on itse niissä rakennuttajana sekä usein myös päätoteuttajana. Tällöin kaikkien työntekijätietojen (omien ja ulkopuolisten) ilmoittamisvastuu kuuluu kaupungille. Päätoteuttaja ei nimenä henkilöidy keneenkään, joten tämän vastuun nähtiin selkeästi kuuluvan operatiiviselle puolelle ja työnjohdolle, jonka velvollisuuteen kuuluu tietää ketä milläkin työmaalla työskentelee. Tähän velvoittaa jo työturvallisuuslain asettama työnjohdollinen vastuu. Työnjohtajien toivottiinkin ottavan enemmän vastuuta yhteisistä työmaista tiedottamisesta ja työntekijätietojen keräämisestä. Toivottiin myös, että kaikille työmaille nimettäisiin työntekijätietojen keräämisestä vastaava henkilö. Työntekijätiedot ilmoitetaan verotajalle Suomi.fi -palvelun kautta ja niiden ilmoittamisesta huolehtii tukipalveluiden toimistotyöntekijä saatuaan ensin tiedot lomakkeilla sähköisesti.

Selkeä ero tiedonkulussa todettiin olevan isojen ja pienten työmaiden välillä. Isoilta työmailta tieto tulee ja kulkee helpoimmin, ongelmallisia ovat pienet rajapintaurakat (n. 15 000 euroa), joita on paljon. Työmaiden tiedonkulku korreloi aika suoraan tehdyn työn urakkasumman kanssa. Työmaat, joilla pidetään työmaakokouksia, antavat mahdollisuuden sopia monista asioista kasvotusten samalla kertaa. Siinä voidaan kertoa urakoitsijoille työntekijätietojen ilmoitusvelvollisuudesta ja sopia miten ja kenelle tiedot välitetään. Kaikilla työmaille ei kuitenkaan pidetä työmaakokouksia ja ilmoitusvelvollisuudesta sopiminen on tuolloin hoidettava jotenkin toisella tavalla. Työmaan valvojan rooli nähtiin tässä jälleen keskeisimpänä.

Kuntatekniikan puolella yhteisen työmaan ulkopuolisille työnantajille on välitetty sähköinen työntekijätietolomake, joka palautetaan sähköpostin kautta sovitulle henkilölle. Omien työntekijöiden tiedot on kerätty työntekijöiden manuaalisesti käsin täyttämistä tunti-ilmoituksista ja ajopäiväkirjoista, näiden tietojen keräämisestä ovat huolehtineet tukipalveluiden toimistosihteerit. Tämä työ on ollut aikaa vievää ja vaatinut paljon manuaalista tiedon keräämistä eri lähteistä. Tarvittavat merkinnät eivät aina ole olleet riittävän selkeitä työntekijöiden täyttämässä ilmoituksissa. Tilahal-

linnan osalta työmaan vastaava työnjohtaja on kerännyt kaikki työntekijätiedot itse ja lähettänyt ne eteenpäin, heillä ei ole ollut käytössä urakoitsijoille jaettavaa sähköistä lomaketta. Omien työntekijöiden tiedot työnjohtaja on laittanut muistiin työmaalle lähettäessään sekä kerännyt täydentäviä tietoja myös tunti-ilmoituksista. Työnjohtaja on itse kokenut tietävänsä parhaiten ketä työntekijöitä on millekin työmaalle lähettänyt töihin.

Kaupungin omien työntekijätietojen kerääminen vaikutti olevan haasteellisinta. Vastuun nähtiin jälleen kuuluvan työnjohtajalle, jonka kuuluu tietää ketä työntekijöitä milläkin työmaalla on. Tätä tarkoitusta varten toivottiin työnjohtajien kehittävän itselleen jonkun päivittäin täytettävän tiedonkeruumenetelmän. Tällä hetkellä tiedot kerätään tunti-ilmoituksista ja ajopäiväkirjoista, jonka vuoksi nähtiin erittäin tärkeänä ohjeistaa työntekijöitä riittävän täsmällisesti mitä tietoja näihin lomakkeisiin merkitään sekä tähdentää työntekijöiden omaa vastuuta merkintöjen selkeydestä. Tunti-ilmoituskaavakkeiden pitäisi olla riittävän selkeitä ja yhtenäisiä, jotta niillä saadaan kerättyä oikeat tiedot. Koska kyseessä on käsin täytettävät ilmoitukset, nähtiin oleellisena, että tietojen tulkittamisen tulisi olla riittävän selkeää eikä viedä kohtuuttomasti käsittelijän aikaa. Myös palkanlaskijaa ehdotettiin työntekijätietojen kerääjäksi.

Toinen haasteellinen asia liittyi työmaiden hajanaisuuteen ja työntekijöiden liikkuvuuteen työpäivän aikana. Varsinkin kuntatekniikan työmaat ovat hyvin liikkuvia ja työnjohto kokee mahdolliseksi valvoa reaaliajassa ketä on missäkin työpäivän aikana. Työntekijät saattavat olla päivittäin useassa eri kohteessa ja sopia siirtymisistä keskenään töiden edistyessä. Tällöin tarvittavat tiedot työmaista näkyvät ainoastaan työntekijän täyttämistä ilmoituksista. Tilahallinnan puolella tilanne oli hieman selkeämpi rakennustyömaiden osalta, mutta myös siellä työntekijät voivat vaihtaa työmaata kesken päivän ja työnjohto ei pysty sitä reaaliaikaisesti valvomaan. Tiedot etsitään siinä tilanteessa tunti-ilmoituksista.

Päätoteuttajan velvollisuuden kuuluvan työntekijäluettelon pitäminen ei ole toteutunut vaaditulla tavalla. Tästä vastuusta huolehtiminen kuului haastateltujen mielestä työmaan valvojalle. Työntekijäluettelon ylläpitäminen nähtiin hyvänä asiana turvallisuussyistä, mutta sen toteuttamiseen ei ollut vielä löydetty sopivaa menetelmää. Toivottiin myös selkeyttä ja ohjeita millaisesta työmaasta työntekijäluettelo pitää olla ja ketä siihen pitää merkitä. Työntekijätietojen ilmoitusvelvollisuuden raja-arvo voi ylittyä myös myöhemmin työmaan jo alettua, joten kustannusten seuraamista pidettiin tärkeänä ja vastuu nähtiin kuuluvan työnjohtajille tai laskun hyväksyjäthollee.

Kaupungin työntekijät voivat käydä myös toisen päätoteuttajan työmaalla. Tällaisten tietojen ilmoittamisesta ei ollut kellään haastatelluista tietoa, kyselyjä ei ollut tullut jälkeenpäin. Myös näiden tietojen ilmoittaminen kuului haastateltujen työntekijöiden mukaan työnjohdolle. Ulkopuolisilta isoilta työnantajilta oli saatu työntekijäilmoitukset hyvin ja ajallaan, alussa oli ongelmia pienten urakoitsijoiden ilmoitusten kanssa.

4.5 Ongelmat ja kehittäminen

Ongelmalliseksi nähtiin haastattelujen perusteella se, ettei uuteen tiedonantovelvollisuuteen suhtauduta riittävän vakavasti ja tosissaan. Tämän uskottiin vaikuttavan suoraan omaan asennoitumiseen ja velvollisuuden hoitamiseen. Useat kokivat, että kyseessä on pakollinen velvoite, joka ei hyödytä kuntaa millään tavalla. Ilmoitusvelvollisuus ei haastateltujen mukaan sovi kuntaorganisaatioon, koska kunnalla ei ole mahdollisuutta epärehelliseen toimintaan. Työn määrä on lisääntynyt ja velvollisuuden hoitaminen kuluttaa resursseja, vaikka mitään erityisjärjestelyjä ei ole jouduttu tekemään. Jonkin verran on aiheutunut myös koulutuskustannuksia. Urakkatietojen osalta koettiin velvollisuuden hoitamisen sujuvan paremmin, koska se voidaan hoitaa kirjanpidon ohjelman kautta. Työntekijätietojen kerääminen ja tulkinta tuotti eniten vaikeuksia. Kirjanpidon merkintöjen korjaaminen oli ollut hankalampaa ilmoitusvelvollisuuden alkamisen jälkeen.

Kahdeksan haastatelluista oli selkeästi havainnut negatiivista asennetta ja vastustusta uutta ilmoitusvelvollisuutta kohtaan. Omassa asenteessa nähtiin myös parantamisen varaa. Urakoitsijoiden taholta oli tullut jonkin verran kielteistä palautetta lähinnä työmäärän lisääntymisen takia. Varsinkin pienillä urakoitsijoilla oli ollut vaikeuksia velvollisuuteen valmistautumisessa ja resurssi- ja tietopuutetta. Lopuilla haastatelluista havainnot negatiivisesta asenteesta olivat hyvin lieviä.

Muutosprosessin uskottiin tässäkin asiassa vaativan sopeutumista ja kykyä vastaanottaa uutta tietoa. Ajan myötä uuden velvollisuuden hoitamisen uskottiin sujuvan jo rutiininomaisesti. Laskujen hyväksyntään ja tiliöintiin toivottiin erityistä tarkkuutta ja täsmällisyyttä, sillä virhekirjausten korjaaminen on työlästä. Tiliöijille toivottiin riittävästi tietoa etukäteen ilmoitusvelvollisista työmaista.

Haastatellut olivat miettineet myös velvollisuuden tuotos-panos -vastaavuutta eli tuleeko käytetty työresurssi takaisin maksettuina veroina ja saavutetaanko tällä työn tuottavuutta lisää työmäärään nähden. Uskottiin, että ne, jotka tekevät asiat muutenkin tunnollisesti, tekevät tämän samalla tavalla. Uskottiin myös, että epärehelliset tahot keksivät edelleen keinoja kiertää veroja. Kuntien tiedonantovelvollisuutta toivottiin kevennettävän tai poistettavan kokonaan, koska kuntien urakat ovat muutenkin julkisia ja tarkoin valvottuja; tilaajavelvoitteet pitää olla täytettynä, toimittajarekisteri kunnossa, hankinnat kilpailutettuja, lisäksi kunnilla on oma sisäinen valvonta.

Velvollisuudella uskottiin mahdollisesti olevan vaikutusta harmaan talouden torjunnassa pitkällä aikavälillä, mikäli verottajalla on resursseja ja kykyä käyttää keräämäänsä tietoa tehokkaasti hyväkseen. Haastatellut eivät tieneet millä keinoilla verottaja valvoo ja yhdistelee lähetettyjä tietoja reaaliaikaisesti harmaan talouden torjunnassa. Työmaatarkastuksia ei kaupungin työmaille ole tehty kovinkaan usein. Verottajan saamista tuloksista tähän mennessä ei ollut tietoa. Harmaata taloutta uskottiin löytyvän enemmän isomman volyymin markkinoilta. Vaikutuksen nähtiin etupäässä koskevan aliurakoitsijoiden ketjua.

Omia organisaation kehittämisajatuksia oli tilahallinnassa käyttöön otettava työmaakohtainen päiväkirja ja pyrkimys tehdä työntekijäluetteloa työmaista. Ulkopuolisille urakoitsijoille jaettava sähköinen työntekijätietojen ilmoituslomake olisi myös hyvä ottaa käyttöön tietojen välittämiseksi. Kuntatekniikan puolella on suunnitteilla omien työntekijätietojen keräämiseen tarkoitettu työmaakohtainen lomake, jonka työnjohto täyttää ja palauttaa.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää uuden tiedonantovelvollisuuden tietosisältöä ja toteuttamista sekä soveltamista toimeksiantajan organisaatiossa. Toiminnallisen opinnäytetyön kehittämistehtävänä oli ohjeellisen mallin laatiminen toimeksiantajalle velvollisuuden toteuttamiseksi. Kehittämistehtävän pohjaksi kartoitettiin käytännön toimenpiteiden nykytilannetta ja ilmenneitä ongelmia organisaatiossa. Opinnäytetyön aihetta lähestyttiin seuraavilla tutkimuskysymyksillä:

- Mitä toimenpiteitä tiedonantovelvollisuuden toteuttaminen vaatii?
- Miten nämä toimenpiteet toteutetaan toimeksiantajan organisaatiossa?
- Mitä hankaluuksia velvollisuuden toteuttamisessa on havaittu?

Verohallinnon laajasta tiedottamisesta huolimatta enemmistö pk-yrityksistä oli valmistautumattomia uuteen ilmoitusmenettelyyn. Sama tilanne oli myös toimeksiantajan organisaatiossa. Ilmoitusvelvollisuuteen havahduttiin vasta keväällä 2014 ja aikaa ennakoimiselle jäi todella vähän. Mikäli tietoa verottajalta oli tullut, se ei ollut tavoittanut oikeita henkilöitä. Toimeksiantajan organisaatiossa tiedon tuloa voisi kuvailla kahvipöytäkeskustelussa sattumalta esiin nousseeksi aiheeksi, jonka jälkeen asiaa vasta alettiin selvittää tarkemmin. Laajasta uudistuksesta tiedottamisen suhteen tekijä jäi pohtimaan oliko Verohallinnon ja muiden asiasta vastaavien viranomaisten tiedottaminen ollut kuitenkaan riittävää ja oikein kohdennettua, koska niin suuri osa tiedonantovelvollisista ei uskonut tai tiennyt asian koskevan heitä itseään ja omaa yritystään. Valmistautumisessa toimeksiantajalle ongelmia aiheutti myös järjestelmätöimittajan päivityksen saaminen ohjelmaan vasta juuri ennen ensimmäisen ilmoituksen ajankohtaa. Ohjelmassa oli aluksi puutteita eivätkä ohjelmatoimittajan antamat ohjeet pitäneet paikkaansa.

Verohallinnon sivuja tarkasteltaessa voi todeta, että siellä on koottuna tietoa rakentamisen ilmoitusmenettelystä hyvin kattavasti ja yksityiskohtaisesti. Esimerkkejä, kuvauksia, animaatioita ja vaihe vaiheelta kuvattuja ohjeita on runsaasti. Tietoa on todellisuudessa niin paljon, että normaalien työtehtävien hoitamisen ohessa monen tietoa tarvitsevan on vaikeaa ehtiä perehtyä niin laajaan kokonaisuuteen kovin nopeasti. Tiedonantovelvollisuuden astuessa voimaan tilanne toimeksiantajan organisaatiossa oli juuri tällainen eikä kiireinen aikataulu edesauttanut asiaan perehtymistä, vaikkakin kuntaorganisaatiolle oli koottu oma materiaaliosio verottajan sivuilla. Varsinkin pienissä yrityksissä toimitaan hyvin rajallisilla resursseilla, jolloin uudet hallintovelvoitteet aiheut-

tavat nopeasti ongelmia yksinkertaisesti ajanpuutteen ja henkilöstön vähyyden takia. Tiedonpuutteen sekä resurssi- ja aikapulan takia näiden yritysten valmistautumattomuus uutta velvollisuutta kohtaan on hyvin ymmärrettävää. Kuntaorganisaatiossa kokemusta ja resursseja velvoitteiden hoitamiseen on enemmän, mutta tässä tapauksessa niistä ei ollut etukäteen hyötyä, koska tiedonpuutteen takia valmistautumista ei pystytty tekemään riittävän ajoissa.

Harmaan talouden torjumista pidetään tärkeänä ja tavoiteltavana asiana. Uuden menettelyn tuomiin mahdollisuuksiin suhtaudutaan kuitenkin edelleen epäillen eikä menetelmän soveltuvuutta kuntaorganisaation toteuttamaan rakentamiseen ja työntekijätietojen ilmoittamiseen pidetä tarpeellisenä tai sopivana. Kunnissa tehtävässä rakentamisessa on vain hyvin vähän mahdollisuuksia epärehelliseen toimintaan. Harmaan talouden torjumisessa useat yhteisöt toivovat viranomaisilta malttia, ettei lähiaikoina rakennusosalalle lisättäisi enää uusia velvollisuuksia. Nykyisten toimenpiteiden vaikutuksista halutaan saada näyttöä, ettei yrityksissä koeta tehtyjä toimenpiteitä turhiksi.

Tietojen kerääminen on aiheuttanut kaikille tiedonantovelvollisille lisätyötä ja vienyt resurssia muilta työtehtäviltä. Toimeksiantajan organisaatiossa uudet velvoitteet tulivat vain muiden työtehtävien lisäksi ja ensimmäisiä ilmoituksia annettaessa tietoa velvollisuuden sisällöstä oli hyvin vähän. Työtehtävissä ei ole tehty ilmoitusvelvollisuuden takia uusia järjestelyjä tai lisäresursointia. Tietojen keräämiseen koettiin tarvittavan selkeät ohjeet ja toimintatavat sekä siihen nimetyt vastuulliset henkilöt, jotta tietojen kerääminen sujuisi jatkossakin moitteettomasti. Työnjohtajien toivottiin ottavan vastuun työntekijätietojen keräämisestä ja urakkatietojen osalta vastuussa on se, joka tekee kyseisen työn tilauksen. Kerätyt tiedot on myös välitettävä sujuvasti henkilölle, joka ilmoittaa ne eteenpäin verottajalle.

Sähköisten palvelukanavien ja järjestelmien avulla viranomaiset toivoivat, että tietojen siirtäminen tapahtuisi nopeasti ja sujuvasti eikä byrokratia aiheuttaisi ongelmia. Todellisuudessa ensimmäiset ilmoitukset eivät kuitenkaan sujuneet kaikilla ongelmitta. Toimeksiantajan tietojen välittämisessä verottajalle ei ollut havaittu ongelmia ja sähköiset palvelukanavat olivat toimineet moitteettomasti. Myös tarvittavat tiedot ulkopuolisilta työnantajilta oli saatu hyvissä ajoin, alussa oli ollut ongelmia pienten yrittäjien työntekijätietojen keräämisen kanssa.

Urakka- ja työntekijätietojen erottaminen selkeästi toisistaan erillisiksi velvollisuuksista ei myöskään ole ollut kaikille tiedonantovelvollisille täysin selvää. Nämä kaksi ilmoitusvelvollisuutta pitäisi

kuitenkin nähdä ja käsitellä toisistaan täysin erillisinä kokonaisuuksina, joiden perusteet ja raja-arvot määräytyvät eri tavalla. Käytännössä molemmat tiedot annetaan usein samoista rakennustyömaista, mutta näin ei ole välttämättä jokaisen työmaan kohdalla. Rakennustyömaan osalta sekaannusta on aiheuttanut esimerkiksi kulkulupatietojen sekoittuminen työntekijätietoihin ja yhteinen työmaa -käsitteen sekoittuminen muihin työmaata sääteleviin määräyksiin. Työnantajilla on huomattava määrä rakennuslalla noudatettavia velvollisuuksia, joten annettavien tietojen sekaantuminen keskenään voi hyvinkin olla mahdollista.

Isossa organisaatiossa tiedonkulku on aina haaste. Oikea tieto pitää osata välittää kaikille sitä tarvitseville oikea-aikaisesti. Tiedonantovelvollisuuden osalta tietojen toimittaminen Verohallinnolle on sidottu tiettyyn päivämäärään, joten organisaation sisällä tiedon pitää kulkea henkilöltä toiselle hyvissä ajoin ennen tuon määräajan umpeutumista. Kirjanpito-osasto tarvitsee urakkatiedot voidakseen suorittaa tarvittavat toimenpiteet sähköisessä järjestelmässä ennen kuin kustannuksia aletaan kirjata urakoista. Työntekijätietojen kerääminen on vaatinut alkuvaiheessa paljon manuaalista työtä ja tietojen hakemista eri lähteistä. Tietojen keräämiseen ei ole ollut yhtenäistä mallia tai tarkasti määriteltyjä työntekijöitä, joiden vastuulle tehtävä kuului. Tärkeä osa onnistunutta suoritusta on säännöllinen tiedottaminen organisaatiossa meneillään olevista rakennustöistä ja tiivis keskinäinen kommunikointi riittävän laajan työntekijäjoukon kesken. Tiedonkululla on erittäin merkittävä vaikutus tulevien työtehtävien ennakoimisessa ja tiedonantovelvollisuuden toteuttamisen sujuvassa hoitamisessa.

Jatkossa rakennusalan toimijat haluavat varmasti selontekoa tiedonantovelvollisuuden vaikutuksista, joten viranomaisilla on eräänlainen todistustaakka velvollisuuden tarkoituksenmukaisuudesta. Tällöin voidaan arvioida menettelyn vaikutuksia ja onnistumista, joskin muutoksia ja tarkennuksia velvollisuuteen voitaneen tehdä jo aikaisemmin.

Opinnäytetyön avulla saatiin selvitettyä tiedonantovelvollisuuden vaatimat toimenpiteet keräämällä aiheesta tietoja lähinnä Verohallinnon sivulta sekä haastattelujen ja vuoden 2014 syyskaudella toteutuneen ilmoitusjakson kokemusten perusteella toimeksiantajan organisaatiossa. Tietojen keräämiseen ja välittämiseen tarvittava tiedonkulun eteneminen saatiin hahmotettua organisaation sisällä ja siihen kuuluvat vastuut jaettua tehtävänimikkeiden tasolle tiivistetyn ohjeen muodossa (liite 4). Velvollisuuden ongelmakohdat ja kehittämistarpeet kartoitettiin haastatteleamalla työntekijöitä, joiden tehtäviin kuuluu olennaisesti ilmoitusvelvollisista rakentamistöistä vastaaminen.

Toimeksiantajan osalta tärkeintä on kunkin oman asenteen tarkistaminen pakollista velvollisuutta kohtaan. Jokaisella työntekijällä on oma tärkeä osuutensa hoidettavana velvollisuuden toteuttamisen kokonaisuudessa. Työntekijän oman vastuun ja velvollisuuden sisäistämisen myötä koko organisaatio hyötyy, kun ilmoitusvelvollisuudesta tulee sujuvaa, huolellista ja automaattista. Oma-toiminen tiedon hakeminen on yhtä tärkeää kuin valmiiksi annetun tiedon omaksuminen ja ottaminen käyttöön. Johtotason selkeästi tietyille henkilöille nimeämät vastuut auttavat tiedonantovelvollisuuden vaatimien työtehtävien toteuttamisessa. Tiedonantovelvollisuuden hoitaminen tulee ottaa osaksi normaalia työtä.

Jatkokehittelynä toimeksiantajan kannattaa pohtia sähköisten järjestelmien hyödyntämistä tietojen keräämisessä, jolloin manuaalisen työn osuutta voidaan vähentää ja ajankäyttöä tehostaa. Sekä kuntatekniikan että tilahallinnan puolella työn ja työntekijöiden liikkuvuus on suuri haaste työntekijätietojen keräämisen ja seurannan kannalta. Kuntatekniikan puolella nykyisen ajoseurantaohjelman yhteyteen liitettävä sähköinen ajopäiväkirja voisi antaa mahdollisuuden kustannusjako-otteluun sekä tulostettavaan raporttiin työntekijätietojen osalta. Tilahallinnan puolella voisi myös selvittää sähköisen järjestelmän käyttömahdollisuutta työntekijöiden liikkuvuuden selvittämiseksi esimerkiksi kiinteistöihin asennettavilla tageilla, joiden avulla työntekijä kuittautuisi työkohteeseen esimerkiksi älypuhelimien välityksellä.

6 POHDINTA

Opinnäytetyössä selvitettiin uuteen tiedonantovelvollisuuteen valmistautumista, tiedonsaantia, tiedonkulkua, suoritettavia toimenpiteitä ja ongelmakohtia toimeksiantajan ja kuntaorganisaation näkökulmasta. Tarkoituksena oli selkiyttää teoriaosassa velvollisuuteen liittyvät määritelmät ja rajaukset ja laatia toiminnallisen opinnäytetyön kehittämistehtävänä toimeksiantajan organisaatiolle yhtenäinen ohjeistus tarvittavien toimenpiteiden suorittamiseksi. Opinnäytetyön valmistuessa laadittua ohjetta ei vielä ehditty toteuttaa käytännössä, sillä ilmoitusvelvollisia rakennustyömaita ei ollut vielä alkanut.

Aiheena uusi tiedonantovelvollisuus oli erittäin tuore, joskin hyvin laaja kokonaisuus ja edellytti tiedon hakemista ja sisäistämistä useista erillisistä tietolähteistä. Kirjallisuutta ei aiheeseen liittyen vielä ollut ja monissa tietolähteissä tiedoissa oli runsaasti päällekkäisyyttä. Lähes kaikissa tietolähteissä oli alkuperäisenä lähteenä käytetty Verohallinnon ohjeita, arvonlisäverolakia ja muita yhtenäisiä rakentamiseen liittyviä määritelmiä. Kerätty tieto oli kuitenkin hyvin uutta ja tuloksia uudesta menettelytavasta sekä harmaan talouden torjunnasta oli jo kuluvalta vuodelta.

Opinnäytetyön tekeminen oli erittäin mielenkiintoista ja antoi tekijälle kattavan näkemyksen rakennusalalla noudatettavista lukuisista määräyksistä ja säännöksistä, joihin lisänä tuli uusi tiedonantovelvollisuus. Tekijän omaan toimenkuvaan sisältyvien työtehtävien kannalta aiheeseen perehtyminen oli erittäin tärkeää. Vuodenvaihteeseen sijoittuva ajankohta oli sopiva, koska vuoden 2015 rakennustyömaat eivät olleet vielä ehtineet käynnistyä omassa organisaatiossa. Kokonaisuuden hahmottaminen ja yksittäisten tilanteiden hallitseminen on nyt huomattavasti selkeämpää kuin tiedonantovelvollisuuden astuessa voimaan. Opinnäytetyön aiheeseen perehtymisen myötä tekijän työtehtäviin tuli kaikkien oman organisaation ilmoitusvelvollisten rakentamistöiden kustannusten tiliöiminen vuoden 2015 osalta.

Työntekijöiden henkilökohtaiset haastattelut olivat antoisia ja kaikki haastatellut halusivat olla mukana ja antaa oman panoksensa organisaatiota koskevaan kehittämistehtävään. Ajallisesti 10 haastattelua oli työläin toteuttaa, sillä vuodenvaihteen ajankohta oli työntekijöille kiireistä aikaa tilinpäätöksen takia. Haastattelut jaksottuivat sen takia kahdelle kuukaudelle. Yksittäinen haastattelu kesti puolesta tunnista reiluun tuntiin. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin myöhemmin yhdistelemällä vastaukset teemoittain. Jokainen työntekijä vastasi niihin kysymyksiin, jotka kosketti-

vat hänen työtehtäväänsä ja josta hänellä oli jonkinlaista tietoa tai käsitystä. Haastattelulomake oli kaikille sama. Haastattelun tuloksissa mainitaan kaikki esiin tulleet näkemykset tiedonantovelvollisuuteen liittyen lukumääriä ilmoittamatta.

Ajankäytön suhteen työ eteni edellä aikataulusta ja opinnäytetyö valmistui kolmessa kuukaudessa. Etuna tekijällä oli tietysti kokopäiväinen työskentely toimeksiantajan organisaatiossa ja mahdollisuus käsitellä tiedonantovelvollisuuteen liittyviä asioita päivittäin työyhteisössä ja työtehtävissä. Lisäksi työnantaja myönsi tekijälle mahdollisuuden käyttää työaikaa opinnäytetyön tekemiseen, mikäli sen toteuttaminen ei häirinnyt muuta työyhteisöä ja omien työtehtävien suorittamiselta jäi ylimääräistä aikaa. Haastavaa oli paneutua opinnäytetyöhön työpäivän jälkeen, jolloin aiheeseen täytyi palautua aina ikään kuin nollatilanteesta. Opinnäytetyön tekemiseen käytetty talvilomaviikko edisti työn valmistumista eniten sekä oma kurinalainen ja päättäväinen tavoite valmistumisesta toukokuussa 2015. Lisäksi muita opintojaksoja ei enää ollut maaliskuun aikana, joten ainoa opiskeluun liittyvä opintojakso oli opinnäytetyön tekeminen.

LÄHTEET

Arvonlisäverolaki 30.12.1993/1501.

Eduskunta 2015. Tarkastusvaliokunta. Selvitys harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntatoimista 2010 – 2014 eduskunnan tarkastusvaliokunnalle. Harmaa Hirvi Oy. 19.1.2015. Viitattu 21.2.2015,

http://web.eduskunta.fi/dman/Document.phx/~public/Tarkastusvaliokunta/2015_Harmaan_talouden_torjunta?folderId=~public%2FTarkastusvaliokunta&cmd=download.

Laki työturvallisuuslain muuttamisesta 364/2013.

Laki verotusmenettelystä 18.12.1995/1558.

Laki verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta 363/2013.

Muinonen, Pekka 2014. Sairaalekniikan päivät 12.2.2014. Esitysmateriaali. Viitattu 6.9.2014, http://ssty.fi/download/hki2014/006_Pekka_Muinonen.pptx.pdf.

Rakennusurakan yleiset sopimusehdot YSE 1998.

Suomen Yrittäjät 2015. Harmaan talouden torjuntatoimenpiteiden arviointi. Lausunto Rauno Vanhanen. Viitattu 25.2.2015, <http://www.yrittajat.fi/fi-FI/suomenyrittajat/lausunnot/lausunnot/?groupId=66d2143f-3220-4b10-9c3b-44621a2b523c&announcementId=6e649e91-6c06-4c51-bb2b-2cebc656d8af>.

Talouselämä 2014a. Onko uudesta hallintohäkkyrästä sittenkin enemmän haittaa kuin hyötyä? – Huoli heräsi. Viitattu 13.1.2015, <http://www.talouselama.fi/uutiset/onko+uudesta+hallintohakkyrasta+sittenkin+enemman+haittaa+kuin+hyotya++huoli+herasi/a2273537>.

Talouselämä 2014b. Verohallinnon motkotus ei auta – rakentamisen ilmoituskäytäntöihin liittyy edelleen epäselvyyksiä. Viitattu 13.1.2015,

<http://www.talouselama.fi/uutiset/verohallinnon+motkotus+ei+auta++rakentamisen+ilmoituskaytan+toihin+liittyy+edelleen+epaselvyyksia/a2284816>.

Työsuojeluhallinto 2014. Rakennustyö ja yhteinen rakennustyömaa. Rakennusalan valvonnan koordinaatioryhmä. Muistio 19.6.2014. Viitattu 14.11.2014, <http://www.tyosuojelu.fi/upload/mikaonrakennustyota2014.pdf>.

Uusi Suomi 2014. Jopa Suomen verottaja yllättyi: ”Miljardi euroa vuodessa”. Viitattu 12.1.2015, <http://www.uusisuomi.fi/kotimaa/68330-jopa-suomen-verottaja-yllatyi-miljardi-euroa-vuodessa>.

Valtioneuvosto 2012. Periaatepäätös 19.1.2012. Tehostettu harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimintaohjelma vuosille 2012–2015. Viitattu 25.2.2015, http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/03_muut_asiakirjat/20120119Tehost/VN_peripae_aetepaeatoesehdotus_22.12.2011_2.pdf.

Valtioneuvoston asetus rakennustyön turvallisuudesta 26.3.2009/205.

Verohallinto 2014a. Rakentamisen tiedonantovelvollisuus. Syventävät vero-ohjeet. Viitattu 20.8.2014, http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Elinkeinoverotus/Rakentamiseen_liittyva_tiedonantovelvoll%2827845%29.

Verohallinto 2014b. Rakentamisen tiedonantomenettely/Urakkatiedot. TIETUEKUVAUS VSRAKYHT ja VSURAKKA. A76/200/2013. Versio 1.2H. Viitattu 10.12.2014, <http://www.vero.fi/fi-FI/haku?s=urakkatietojen%20tietuekuvaus>.

Verohallinto 2014c. Rakentamisen tiedonantomenettely/Työntekijätiedot. TIETUEKUVAUS VSRAKYHT ja VSTYONTE. A76/200/2013. Versio 1.2H. Viitattu 10.12.2014, <http://www.vero.fi/fi-FI/haku?s=ty%C3%B6ntekij%C3%A4tietojen%20tietuekuvaus>.

Verohallinto 2014d. Verohallinnon päätös rakentamiseen liittyvästä tiedonantovelvollisuudesta. Viitattu 3.12.2014, http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Verohallinnon_paatokset/Verohallinnon_paatosisrakentamiseen_liitt%2831773%29.

Verohallinto 2014e. Tarkastusiskut työmailla paljastivat - pienet rakennusalan yritykset valmistautumattomia uuteen lainsäädäntöön. Lehdistötiedote 8.4.2014. Viitattu 18.1.2015, [http://www.vero.fi/fi-](http://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Medialle/Lehdistotiedotteet/Tarkastusiskut_tyomailla_paljastivat__pi%2832456%29)

[FI/Tietoa_Verohallinnosta/Medialle/Lehdistotiedotteet/Tarkastusiskut_tyomailla_paljastivat__pi%2832456%29](http://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Medialle/Lehdistotiedotteet/Tarkastusiskut_tyomailla_paljastivat__pi%2832456%29).

Verohallinto 2014f. Harmaa talous 2014 -julkaisu kertoo uusista torjuntamenetelmistä sekä riskiyritysten tunnistamisesta. Verohallinnon tiedote 19.11.2014. Viitattu 13.1.2015 http://www.vero.fi/fi-FI/Harmaa_talous_2014_julkaisu_kertoo_uusis%2834965%29.

Verohallinto 2014g. Verohallinnon RAKSA-hanke paljasti tehokkaasti rakennusalan harmaata taloutta. Lehdistötiedote 20.3.2014. Viitattu 13.1.2015, [http://www.vero.fi/fi-](http://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Tiedotteet/Verohallinnon_Raksahanke_paljasti_tehokk%2832210%29)

[FI/Tietoa_Verohallinnosta/Tiedotteet/Verohallinnon_Raksahanke_paljasti_tehokk%2832210%29](http://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Tiedotteet/Verohallinnon_Raksahanke_paljasti_tehokk%2832210%29).
Verohallinto 2014h. Rakennusalan uudesta ilmoitusmenettelystä saatu jo nyt tuloksia. Lehdistötiedote. Viitattu 25.2.2015, [http://www.vero.fi/fi-](http://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Medialle/Lehdistotiedotteet/Rakennusalan_uudesta_ilmoitusmenettelys%2834708%29)

[FI/Tietoa_Verohallinnosta/Medialle/Lehdistotiedotteet/Rakennusalan_uudesta_ilmoitusmenettelys%2834708%29](http://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Medialle/Lehdistotiedotteet/Rakennusalan_uudesta_ilmoitusmenettelys%2834708%29).
Verohallinto 2014i. Rakentamisilmoitukset käytännönläheisesti. Seminaarimateriaali 30.9.2014. Viitattu 6.9.2014, <http://www.seminaarit.net/verohallinto/rakentamisilmoitukset/kaytannonlaheisesti>.

Verohallinto 2014j. Esitysmateriaali/ kunnat. Viitattu 6.9.2014, [http://www.vero.fi/fi-](http://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Esitysmateriaalit/Rakentamisilmoitukset%2835423%29)

[FI/Tietoa_Verohallinnosta/Esitysmateriaalit/Rakentamisilmoitukset%2835423%29](http://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Esitysmateriaalit/Rakentamisilmoitukset%2835423%29).
Yleisradio 2014. Rakennusyrityksistä vajaa puolet jätti urakkatiedot ilmoittamatta. Yle-uutiset Keski-Suomi 22.12.2014. Viitattu 13.1.2015, http://yle.fi/uutiset/rakennusyrityksista_vajaa_puolet_jatti_urakkatiedot_ilmoittamatta/7703811.

Aliurakoitsija: urakoitsija, joka tekee työtä toisen urakoitsijan tilauksesta.

Käännetty arvonlisäverovelvollisuus: Rakentamispalvelun myynnistä suoritettavan veron maksamisesta vastaa ostaja, jos tämä muutoin kuin satunnaisesti itse myy rakentamispalvelua. Kunta on yleensä käännetyn arvonlisäverovelvollisuuden piirissä.

Päätoteuttaja: rakennuttajan nimeämä pääurakoitsija tai työmaalla todellista määräysvaltaa käyttävä työnantaja. Sellaisen puuttuessa päätoteuttaja on rakennuttaja itse.

Pääurakoitsija: rakennuttajan nimeämä ja tämän kanssa sopimuksen tehnyt urakoitsija, jolle kuuluu työmaan johtovelvollisuudet. Pääurakoitsija voi vaihtua työmaan aikana yritykseltä toiselle.

Rakennuttaja: juridinen tai luonnollinen henkilö, joka ottaa vastaan rakennustyön lopputuloksen ja jonka lukuun työ tehdään.

Sivu-urakoitsija: työmaalla pääurakkaan kuulumattomia sivu-urakoita toteuttava urakoitsija, jolta rakennuttaja on tilannut työn. Rakennuttaja on sopimussuhteessa sivu-urakoitsijaan.

Tilaja: rakennuttaja tai urakoitsija, joka on tilannut urakkasuorituksen ja toiminut sopimuskumppanina.

Tilajavastuulaki: työn tilaajalla on velvollisuus selvittää, että sen sopimuskumppani täyttää määrättyt lakisääteiset velvoitteet. Näitä ovat mm. merkinnät ennakkoperintä- ja työnantajarekisteriin sekä arvonlisäverovelvollisten rekisteriin, todistukset työeläke- ja työtapaturmamaksuista sekä verojen maksamisesta. Laki tuli voimaan 2007, tiukennuksia rakennusallalle lisättiin 2012.

Työntekijäluettelo: Pää toteuttajan on ylläpidettävä työturvallisuuden varmistamiseksi yhteisellä rakennustyömaalla ajantasaista työntekijäluetteloa kaikista siellä työskentelevistä henkilöistä. Työmaalla työskentelevien muiden työntekijä on ilmoitettava omat työntekijätietonsa pää toteuttajalle. Työntekijäluettelo pitää olla nähtävillä työmaalla.

Urakkasopimus: urakoitsijan ja tilaajan sopimus tietyn työtuloksen aikaansaamisesta sovittua korvausta vastaan.

Valvoja: työsuoritusta työmaalla valvova henkilö, jonka rakennuttaja on nimennyt puolestaan.

Veronumero: verovalvontaan tarkoitettu 12-merkkinen yksilöllinen muuttumaton numerosarja, joka annetaan kaikille Verohallinnon asiakastietokantaan kuuluville luonnollisille henkilöille kansalaisuudesta riippumatta. Veronumeroa tarvitsevat henkilöt, jotka työskentelevät yhteisellä rakennustyömaalla. Numero tulee olla merkittynä kuvalliseen tunnistekorttiin, jota käytetään työmaan alueella. Verohallinto ylläpitää julkista rakennusalan veronumerorekisteriä, josta voi tarkistaa, että henkilö kuuluu rekisteriin ennen työnteon aloittamista. Menettely tuli voimaan 1.6.2012.

Verovelkarekisteri: julkinen palvelu, josta voi tarkistaa minkä tahansa yrityksen tai elinkeinonharjoittajan tiedot verovelloista tai kausiveroilmoituksen laiminlyönneistä. Palvelu otettiin käyttöön 1.12.2014 ja se toimii YTJ -tietopalvelun kautta.

Vastaa kysymyksiin oman tietämyksesi ja näkemyksesi mukaisesti, kiitos.

Haastattelut nauhoitetaan ja litteroidaan jälkeenpäin mahdollisimman täsmällisten tietojen saamiseksi. Haastateltujen nimiä ei julkaista ja nauhoitukset poistetaan litteroinnin jälkeen.

ALKUTILANTEEN KARTOITTAMINEN:

1. Milloin kuudit/sait tiedon uudesta ilmoitusvelvollisuudesta, mistä tieto tuli?
2. Millaista tiedotusta havaitsit aiheesta omassa organisaatiossa/muulla?
3. Millä tavalla uutta velvollisuutta ennakotiin/valmisteltiin organisaatiossa?
4. Oletko käynyt aiheeseen liittyvässä koulutuksessa, missä? Olisiko koulutukseen vielä tarvetta?

NYKYTILANNE:**Urakkatiedot**

1. Kenellä organisaatiossa on tieto tehdyistä urakkasopimuksista ja niiden sisällöstä?
2. Miten tieto urakoista kulkee organisaation sisällä?
3. Missä vaiheessa urakkatiedot ilmoitetaan kirjanpitoon, kuka ilmoittaa?
4. Mitä toimenpiteitä urakkatietojen kerääminen tällä hetkellä vaatii työntekijöiltä, kuka kerää tiedot?
5. Kuka ilmoittaa tiedot verottajalle ja miten?
6. Kuka vastaa urakan osalta myöhemmin ylittävistä raja-arvosta ja ilmoitusvelvollisuuden syntymisestä?

Työntekijätiedot

1. Kenellä organisaatiossa on tieto yhteisistä työmaista?
2. Miten tieto yhteisistä työmaista kulkee organisaation sisällä?
3. Miten ulkopuolisia työnantajia informoidaan tiedonantovelvollisuudesta ja työntekijätietojen ilmoittamisesta? Kenelle he ilmoittavat ja millä tavalla?
4. Miten kaupungin omien työntekijöiden tiedot kerätään? Kuka ne kerää ja mistä?
5. Kuka kokoaa työntekijätiedot ja ilmoittaa ne verottajalle, millä tavalla?

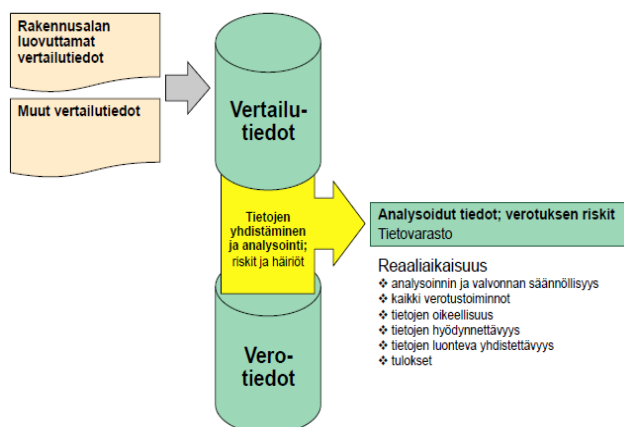
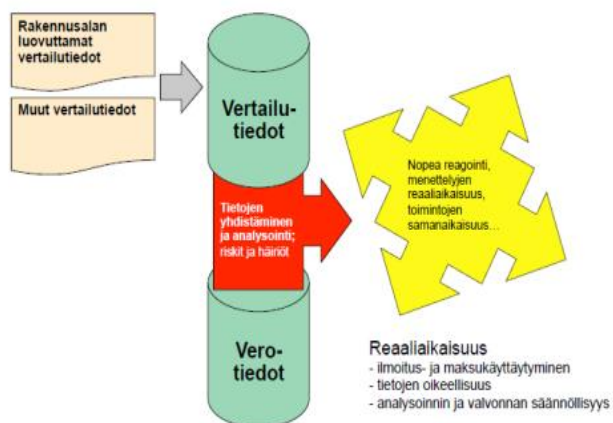
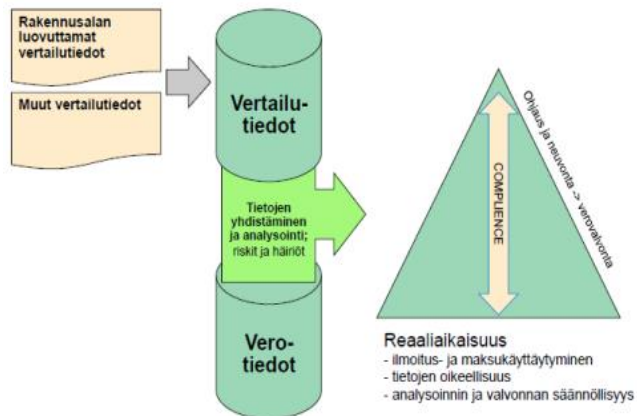
6. Kuka vastaa yhteisen työmaan työntekijäluettelosta?
7. Kuka vastaa yhteisen työmaan myöhemmin syntyvästä raja-arvon ylittymisestä ja tiedonantovelvollisuuden syntymisestä?
8. Kuka vastaa kaupungin omien työntekijätietojen ilmoittamisesta yhteisen työmaan ulkopuoliselle päätoteuttajalle?

ONGELMAT JA KEHITTÄMINEN:

1. Mitä ongelmia olet havainnut uuden velvollisuuden toteuttamisessa omassa organisaatiossa/yleisesti?
2. Oletko havainnut negatiivista asennetta uutta velvollisuutta kohtaan? Millaista?
3. Onko uuden velvollisuuden toteuttamisesta aiheutunut kustannuksia, mitä?
4. Onko uuden velvollisuuden takia jouduttu tekemään muutoksia/järjestelyjä organisaatiossa?
5. Onko tarvittavien tietojen kerääminen ja välittäminen tällä hetkellä oikeiden henkilöiden vastuulla? Pitäisikö tätä vastuujakoa muuttaa/tarkentaa, millä tavalla?
6. Tulevatko ilmoitettavat tiedot riittävän ajoissa ja omatoimisesti?
7. Onko uudella velvollisuudella mielestäsi vaikutusta harmaan talouden torjuntaan?

VAPAA SANA ILMOITUSVELVOLLISUUDESTA:

Mitä muuta haluaisit tuoda esille uuteen ilmoitusvelvollisuuteen liittyen? Esimerkiksi sen toteuttamisesta, toimivuudesta, vaikutuksesta, tavoitteista tms.

OHJE RAKENTAMISEN TIEDONANTOVELVOLLISUUDESTA

Verohallinnolle ilmoitetaan kuukausittain rakentamiseen liittyvät urakka- ja/tai työntekijätiedot määriteltujen raja-arvojen ylittyessä. **Tilaaaja** on velvollinen ilmoittamaan urakkatiedot ja **yhteisen työmaan päätoteuttaja** työntekijätiedot. Tiedonantovelvollisella tarkoitetaan joko tilaajaa tai päätoteuttajaa.

Rakentaminen määritellään eri tavalla urakka- ja työntekijätiedoissa. Urakkatietojen ja työntekijätietojen ilmoitusvelvollisuudet ovat **täysin erillisiä** toisistaan ja ne annetaan eri perusteilla. Urakkatietojen antaminen ei aina automaattisesti tarkoita työntekijätietojen antamista ja päinvastoin. Urakka- ja työntekijätietojen ilmoitusvelvollisuuden syntymistä pitää tarkastella kussakin tapauksessa erikseen.

1 URAKKATIEDOT

Urakkatietojen tiedonantovelvollisuuden syntymiseen on kaksi raja-arvoa, joista molempien täytyessä syntyy ilmoitusvelvollisuus verottajalle. Urakkatiedot annetaan silloin, kun tilataan **arvonlisäverolain mukaista rakentamispalvelua** ja tällaisen yksittäisen tilauksen arvo on **vähintään 15 000 euroa**. Rakentamispalvelun lisäksi tiedot annetaan rakennustelineiden pystytys- ja purkutyöstä sekä työvoiman vuokrauksesta kaikkiin edellä mainittuihin töihin. Urakkasopimuksissa raja-arvoa tarkastellaan sopimuskohtaisesti (ei työmaakohtaisesti) ja yhtenä sopimuksena pidetään kutakin erillistä tilausta, josta suoritettava vastike määräytyy erikseen. Tiedonantovelvollisuus syntyy myös siinä tapauksessa, että 15 000 euron raja-arvo ylittyy myöhemmin töiden jo alettua. Tällöin tiedonantovelvollisuus alkaa siitä hetkestä, kun raja-arvon tiedetään ylittyvän.

**TIEDONANTOVELVOLLISUUDEN VASTUUHENKILÖ TEKESSÄ:
URAKKASOPIMUKSEN TEKIJÄ TAI TYÖN TILAAJA**

Arvonlisäverolaissa tarkoitettu rakentamispalvelu kohdistuu kiinteistöön, jolla tarkoitetaan maa- tai vesialuetta, rakennusta ja pysyvää rakennelmaa tai niiden osaa (vrt. käännetty alv). Rakentamispalvelua on:

- rakennus- ja korjaustyö sekä työn yhteydessä luovutettu tavara sekä
- mainittuihin töihin liittyvää suunnittelua, valvontaa ja muu niihin verrattava palvelu

Rakentaminen jakaantuu

- talonrakentamiseen
- maa- ja vesirakentamiseen
- erikoistuneeseen rakennustoimintaan

Rakentaminen voi olla

- uudisrakentamista
- perusparannusta
- korjausrakentamista
- muutos-, laajennus- tai kunnossapitotyötä

Kiinteistöön asennetut yleistä käyttöä palvelevat varusteet ja laitteet (esim. hissit ja valvontajärjestelmät) ovat osa kiinteistöä ja niihin kohdistuva asennus, korjaaminen ja kunnossapitotyö on rakentamispalvelua, josta syntyy tiedonantovelvollisuus.

Erillinen suunnittelu, pelkkä tavaran kauppa, muut palvelut, kiinteistönhoito ja sen yhteydessä tehtävä huoltotyö ei ole rakentamispalvelua eikä niistä synny tiedonantovelvollisuutta. Kiinteistössä harjoitettavaa erityistä toimintaa palvelevat koneet, laitteet ja kalusteet eivät kuulu kiinteistöön eikä niihin kohdistuva asennus, korjaaminen tai kunnossapitotyö ole rakentamispalvelua.

URAKKATIE TOJEN ILMOITTAMINEN KIRJANPITOON

Kirjanpito lähettää tiedot urakoista verottajalle kuukausittain saamiensa tietojen perusteella. Tiedot urakoista pitää toimittaa kirjanpitoon mahdollisimman nopeasti, jotta kyseiselle urakalle saadaan avattua työmaa-avain, jonka avulla laskutetut urakkasummat saadaan kerättyä oikein verottajalle lähetettävää ilmoitusta varten. Kun työmaa-avain on avattu ja urakoitsijat kiinnitetty urakkaan, kirjanpito huolehtii ilmoitusten lähettämisestä niin kauan kuin urakka tai työmaa on toiminnassa ja laskutettavaa kertyy.

Tarvittavat urakkatiedot kirjanpitoon ilmoittaa henkilö, joka on solminut rakentamispalvelua koskevan urakkasopimuksen tai tehnyt tilauksen rakentamistyöstä. Merkitystä ei ole sillä tehdäänkö rakentamistyötä investointihankkeena vai käyttötalouspuolella. Käynnissä olevista urakoista on tiedotettava kaikille näitä tietoja tarvitseville henkilöille (kirjanpito, laskujen tiliöijä, asiattarkastaja ja hyväksyjä).

**URAKKATIE TOJEN ILMOITTAMISESTA KIRJANPITOON VASTAA:
URAKKASOPIMUKSEN TEKIJÄ TAI RAKENTAMISTYÖN TILAAJA**

Kirjanpitoon ilmoitettavat tiedot urakoista:

- Työmaan nimi ja sijainti
- Yhteyshenkilö yhteystietoineen (tähän kannattaa merkitä sen henkilön nimi, joka todellisuudessa osaa antaa lisätietoa urakasta)
- Tiedot urakoitsijasta/urakoitsijoista, jotka työskentelevät sopimuksen perusteella (mikäli urakoitsijoita tulee myöhemmin lisää, ne pitää myös ilmoittaa kirjanpitoon) sekä urakoitsijan yhteystiedot ja todellinen toiminta-aika työmaalla
- Urakan alku- ja loppupäivämäärä (mikäli tarkka loppupäivämäärä ei ole tiedossa, ilmoitetaan arvio, loppupäivämäärä voidaan ilmoittaa myöhemmin)
- Urakkasumma kokonaisuudessaan ilman arvonlisäveroa sekä mahdolliset ennakkomaksut

Työmaan valvoja tai työnjohtaja, joka on tilannut rakentamispalvelua, seuraa raporteilta tekemänsä tilauksen kustannuksia, mikäli on mahdollista, että ne myöhemmin ylittävät ilmoitusvelvollisuuden rajan 15 000 euroa. Jos raja ylittyy, kyseinen **vastuuhenkilö huolehtii** asian ilmoittamisesta kirjanpitoon ja tiedottamisesta tiliöijille.

2 TYÖNTEKIJÄTIEDOT

Työntekijätietojen antamiseen on kaksi raja-arvoa, joista molempien on täyttyttävä ilmoitusvelvollisuuden syntymiseksi. Työntekijätiedot annetaan kaikista henkilöistä, jotka työskentelevät **yhteisellä työmaalla** ja tällaisen työmaakohtaisen hankkeen urakoiden **kokonaisarvo on vähintään 15 000 euroa** ilman arvonlisäveroa. Kokonaisarvoon lasketaan vain rakennuttajan ulkopuolisilta tilaamien palveluiden arvo, ei rakennuttajan oman henkilökunnan palkkakustannuksia. Työmaa voi koostua useammasta erillisestä urakasta, ratkaisevaa on kokonaisurakan arvo. Työntekijätiedot annetaan työmaittain.

Yhteinen työmaa muodostuu silloin, kun rakentamista tehdään työmaalla, jolla samanaikaisesti tai peräkkäin työskentelee kaksi tai useampi työnantaja tai itsenäinen työnsuorittaja. Rakennustyötä on:

- maan alla ja päällä sekä vedessä tapahtuva rakennuksen ja muun rakennelman uudis- ja korjausrakentaminen ja kunnossapito sekä niihin liittyvä asennustyö, purkaminen, maa- ja vesirakentaminen sekä rakentamista koskeva suunnittelu
- lisäksi näitä töitä koskeva rakennushankkeen valmistelu ja suunnittelu

Rakennustyömaan **päätoteuttajalla** on velvollisuus antaa tiedot omista työntekijöistään sekä kaikista työmaalla toimivien muiden työnantajien työntekijöistä. Muut työmaalla työskentelevät työnantajat ilmoittavat omat työntekijätietonsa etukäteen päätoteuttajalle sovitulla tavalla ja muutoksista on ilmoitettava viipymättä. Jos päätoteuttajaa ei ole nimetty, velvollisuudesta vastaa rakennuttaja. Tiedonantovelvollisuus alkaa heti ensimmäisen työntekijän aloitettua työt rakennustyömaalla. Jos työmaa on suunniteltu toteutettavaksi yhden työnantajan toimesta, mutta sinne myöhemmin tulee toinenkin työnantaja, ilmoitusvelvollisuus alkaa siitä hetkestä, jolloin työmaan tiedetään muuttuvan yhteiseksi. Työmaasta vastaava valvoja tai työnjohtaja on velvollinen seuraamaan yhteisen työmaan muodostumista ja tiedottamaan työntekijätietojen ilmoitusvelvollisuuden alkamisesta.

Työntekijätiedot annetaan kaikista yhteisellä työmaalla työskentelevistä henkilöistä, vaikka he eivät tekisikään varsinaista rakennustyötä. Ilmoitettavia henkilöitä voivat siten olla myös siivooja, arkkitehti, suunnittelija, harjoittelija tai talkoolainen. Työntekijätiedot eivät tarkoita kulkulupatietoja vaan työmaalla tosiasiallisesti kohdekuukauden aikana työskenteleviä henkilöitä riippumatta siitä maksetaanko heille palkkaa tai montako päivää kuukauden aikana he työskentelevät.

Yhteisellä työmaalla on pidettävä ajantasaista työntekijäluetteloa. Luettelo täytyy olla tarkistettavissa työmaalla (esim. sähköisesti). Työntekijäluettelosta vastaa työmaan päätoteuttaja. Työntekijäluetteloa on pidettävä siinäkin tapauksessa, että työntekijätiedoista ei ole ilmoitusvelvollisuutta, sillä luettelon pitämistä säätelee Työturvallisuuslaki (52b§).

Työntekijätietoihin ei tarvitse ilmoittaa työmaalle tavaraa kuljettavia henkilöitä, mikäli he eivät osallistu rakentamiseen. Ilmoitusta ei tarvitse myöskään antaa vierailijoista ja viranomaisista, jotka vierailevat työmaalla.

**TIEDONANTOVELVOLLISUUDEN VASTUUHENKILÖ:
TYÖMAAN VALVONNASTA VASTAAVA TYÖNJOHTAJA**

TYÖNTEKIJÄTIETOJEN KERÄÄMINEN JA ILMOITTAMINEN

Työmaasta vastaava valvoja tai työnjohtaja kerää kuukausittain tiedot ilmoitusvelvollisilla rakennustyömailla työskentelevistä henkilöistä. Tietojen ilmoittamiseen on Tepahallinnon sivulla sähköinen työntekijätietojen lomake, jolla tarvittavat tiedot lähetetään eteenpäin Ruskatielle toimistonhoitajalle. Hän huolehtii tietojen ilmoittamisen eteenpäin verottajalle.

Työntekijätietoihin tarvittavat tiedot:

- työmaan nimi ja sijainti
- työntekijän nimi
- syntymäaika ja veronumero tai vaihtoehtoisesti syntymäaika ja henkilötunnus (esim. tal-koolaisista)
- työtehtävä
- työsuhteen laatu (vakituinen/määräaikainen/vuokratyövoima)
- työmaalla työskentelyaika kohdekuukauden aikana. Jos täsmällinen työskentelyaika ei ole tiedossa, ilmoitetaan työskentelyajaksi koko kuukausi

Mikäli on mahdollista, että työntekijätietojen ilmoitusvelvollisuus täyttyy vasta myöhemmin töiden alettua (työmaa muuttuu yhteiseksi tai hankkeen kokonaisarvo ylittää 15 000 euroa), tästä on **vastuussa työmaan valvoja**, joka huolehtii ilmoitusvelvollisuuden tiedottamisesta muille työmaan urakoitsijoille sekä omalle organisaatiolle.

Yhteinen työmaa muodostuu myös silloin, jos rakentamista tekevät kaupungin omat työntekijät ja samalla työmaalla työskentelee yksi ulkopuolinen urakoitsija. Mikäli työmaan päätoteuttajaksi on nimetty ulkopuolinen urakoitsija, kaupunki on velvollinen ilmoittamaan omat työntekijätietonsa päätoteuttajalle.

TIEDOTTAMINEN

Kun olet tehnyt ilmoitusvelvollisen urakkasopimuksen/työtilauksen tai olet vastuussa yhteisestä työmaasta, muista tiedottaa siitä kaikille, joita tieto koskee. Tietoa tarvitsevat:

- laskujen tiliöijät, tarkastajat ja hyväksyjät
- kirjanpito
- työntekijät, jotka kirjaavat työtuntejaan ilmoitusvelvollisille työmaille
- työmaan ulkopuoliset urakoitsijat

LASKUJEN TILIÖIMINEN

Laskujen tiliöimisestä huolehtivat heille sovitun kustannuspaikkajaottelun mukaisesti. Vastuuhenkilöiden täytyy toimittaa tarvittavat tiedot tiliöijille ilmoitusvelvollisista rakennustyömaista mahdollisimman tarkan ja oikean tiliöinnin varmistamiseksi.